

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologická

Bakalářská práce

**Integrace mladších generací Vietnamců do české a
německé společnosti**

Quyen Hoangová Le

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Quyen Hoangová Le

Hospodářská politika a správa
Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Integrace mladších generací Vietnamců do české a německé společnosti

Název anglicky

The integration of younger generations of Vietnamese into the Czech and German society

---

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je odpovědět na základě terénního výzkumu a sekundárních údajů v relevantní literatuře na výzkumnou otázku a podotázky:

Jak se daří 2. a 3. generaci Vietnamců začleňovat do společnosti?

Jak probíhá výchova potomků Vietnamců na území České republiky a Německa?

Jaké jsou možnosti obsazení českého pracovního trhu mladých Vietnamců?

Jak se od sebe liší myšlení, vnímání vietnamské kultury a tradic u starší a mladší generace Vietnamců?

Jak vnímá sám sebe mladý Vietnamec narozený v ČR a Německu jakožto jedinec žijící na pokraji dvou zcela odlišných společností?

Metodika

Práce bude zejména vycházet z výsledků získaných pomocí metody kvalitativního výzkumu. Použita bude především technika polo-strukturovaného rozhovoru, které proběhnou při osobním setkání s předem vybranými respondenty vhodné pro výzkum tohoto tématu.

Dále bude práce vycházet z dat získaných při terénním výzkumu, který proběhne na území Německa pro pozorování a hlubšího poznání způsobu života Vietnamců na německém území.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran

Klíčová slova

Vietnamci, integrace, migrace, etnická identita, sebeidentifikace, dvojí identita, národnostní menšina, bilingvismus

---

Doporučené zdroje informací

- Brouček, S. 2003. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR, I. část. In: Integrace cizinců na území České republiky. Praha : AV ČR, 2003.
- Kocourek, J. 2006. Stručný historický přehled o česko-vietnamských vztazích a působení Vietnamců [1] v ČR. Praha : Tisk B-print, 2006.
- Pechová, E., Martínková, Š. Vietnamská menšina v ČR: Náboženství, kultura, soužití. In: Fujda, M., Klocová, E., Kundt, R. (EDS.). Identity v konfrontaci: Multikulturní výchova pro učitele / učitelky SŠ a ZŠ. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 373 – 390. ISBN 978-80-210-5558-2
- Pechová, E. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování [online]. Praha: La Strada Česká republika, 2007 [cit. 2019-07-08]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Zprava_migrace_Vietnam.pdf
- Pechová, E. 2007. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování. Praha : La Strada Česká republika, o. p. s., 2007.
- Šišková, T. (ed.). Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století. Praha: Portál, 2001, 200 s. ISBN 80-7178-648-9.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D., prof.h.c.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 20. 10. 2020

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 11. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 09. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Integrace mladších generací Vietnamců do české a německé společnosti" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.03.2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D., prof. h. c. za vedení mé bakalářské práce, za jeho trpělivost a cenné rady, které mi věnoval při našich konzultacích. Velké poděkování patří také všem respondentům, kterým vděčím za ochotu při poskytování informací, bez kterých by práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat za podporu mé rodině a nejbližším.

Integrace mladších generací Vietnamců do české a německé společnosti

Souhrn

Bakalářská práce je zaměřena na výzkum integrace druhé a třetí generace Vietnamců, kteří se narodili v České republice a Německu. Pro výzkum byl vybrán kvalitativní přístup sběru dat, a to konkrétně metoda polostrukturovaného rozhovoru s předem vybranými respondenty, a následný terénní výzkum uskutečněný v německém Hamelnu v srpnu 2020. Získané poznatky od respondentů byly hlavním zdrojem informací využité v této práci.

První část je věnována literární rešerši, kde jsou představeni autoři, kteří se danou tematikou již zabývali. Následuje metodologie, ve které jsou popsány vybrané metody výzkumu, a teoretická část, která představuje hlavní teorie migrace a integrace. Praktická část začíná historií vietnamské migrace na českém a německém území, a pokračuje seznámením s aktuální situací této menšiny.

Vlastní výzkum je rozdělen do několika částí. Začátek je věnován integraci mladých Vietnamců do společnosti, následuje období dětství a výchova vietnamských dětí v Čechách a Německu, kde je pak blíže popsán konflikt mezi dítětem a rodiči při střetu názorů, který může vzniknout při této situaci. Vlivy dvou rozdílných kultur na formování osobnosti mladého Vietnamce může přinášet složité vnímání jeho vlastní identity. Dále je čtenář seznámen s vietnamským jazykem a příčinami, proč je úroveň tohoto jazyka u vietnamských dětí špatná.

Klíčová slova: Vietnamci, integrace, migrace, etnická identita, sebeidentifikace, dvojitá identita, národnostní menšina, bilingvismus

The integration of younger generations of Vietnamese into the Czech and German society

Summary

This bachelor thesis is focused on the research of the integration of the second and third generation of the Vietnamese born in the Czech Republic and Germany. A qualitative approach was used to collect data, specifically the method of semi-structure interview with pre-selected respondents and a follow-up field research made in Hamelin, Germany in August 2020. The main source of the information used in this thesis were obtained from the respondents.

The first part is devoted to the literary research, where the authors who have already dealt with this topic are presented. The following is the methodology that describes the selected research methods, and a theoretical part, which presents the main theories of migration and integration. The practical part begins with the history of the Vietnamese migration to the Czech and German territories and continues with the introduction to the current situation of this minority.

The individually owned research is divided into several parts. The beginning is devoted to the integration of young Vietnamese into the society, followed by the childhood and upbringing of Vietnamese children in the Czech Republic and Germany, where the potential conflict that may arise between the opinions of a child and their parents is described. The two different cultures have an influence on the development of their individual personalities which can cause a complex perception of their identity. Furthermore, the reader is introduced to the Vietnamese language and the reasons why the level of this language is poor in Vietnamese children.

Keywords: Vietnamese, integration, migration, ethnic identity, self-identification, dual identity, national minority, bilingualism

Obsah

1 Úvod a cíl práce	10
2 Literární rešerše.....	12
3 Metodologie	17
3.1 Kvalitativní techniky sběru dat	18
3.1.1 Pozorování	18
3.1.2 Rozhovor.....	19
3.2 Terénní výzkum	20
3.3 Údaje o respondentech	21
4 Teoretická část	24
4.1 Migrace	24
4.1.1 Teorie push-pull vlivů na migraci.....	26
4.2 Integrace.....	27
4.2.1 Integrační modely	28
4.2.2 Aplikace teorie integračních modelů na výzkum	28
5 Praktická část	30
5.1 Migrace z Vietnamu a její příčiny.....	30
5.1.1 Důvody k imigraci ze země	31
5.1.2 Uprchlíkové vlny z Vietnamu a jejich průběh	32
5.1.3 Boat people	33
5.2 Historie migrace Vietnamců na území ČR.....	33
5.2.1 Před vládní smlouvou z roku 1973	34
5.2.2 Vládní smlouva z roku 1973 a následné dění	34
5.2.3 Formování vietnamské komunity v 90. letech.....	35
5.2.4 Vietnamská komunita v ČR dnes.....	36
5.2.5 Stálé zvyšování počtu migrantů a jejich překážky v ČR	39
5.2.6 Vietnamci jako oficiální národnostní menšina	40
5.3 Historie migrace Vietnamců na území Německa.....	42
5.3.1 „Moritzburgerové“ a vietnamští studenti v Německu	42
5.3.2 Vietnamští uprchlíci v Západním Německu	43
5.3.3 Vietnamští dělníci ve Východním Německu	45
5.3.4 Situace po pádu Berlínské zdi.....	46
5.3.5 Vietnamci v současném Německu	47
5.4 Integrace, vztah k majoritě a rasismus	50
5.4.1 Překážky v integraci Vietnamců první generace	50
5.4.2 Integrace mladých Vietnamců do společnosti	51

5.4.3	Rasismus a diskriminace Vietnamců v české a německé zemi	51
5.4.4	Stereotypy o Vietnamcích a jejich „dobrá reputace“	52
5.4.5	Jak vnímají rasismus respondenti vůči své menšině.....	52
5.5	Dětství a významná role rodiny ve vietnamském prostředí	54
5.5.1	Fenomén „českých babiček“	54
5.5.2	Konflikt rodič x dítě.....	56
5.5.3	Význam rodiny pro Vietnamce.....	57
5.5.4	Létání do Vietnamu za účelem návštěvy rodiny.....	57
5.5.5	Významné vietnamské svátky a jak se slaví u nás.....	59
5.6	Identita.....	61
5.6.1	Vliv dvou kultur na formování identity mladého Vietnamce	61
5.6.2	Vnímání sebeidentity u respondentů.....	62
5.6.3	„Banánové děti“	64
5.7	Jazyk.....	65
5.7.1	Úroveň obou jazyků u mladých Vietnamců	65
5.7.2	Příčiny a důsledky špatné znalosti vietnamského jazyka u mladších generací 67	
5.7.3	Jak se mohou mladí Vietnamci naučit hovořit vietnamsky	68
5.8	Vzdělávání vietnamských dětí na českých a německých školách	70
5.8.1	Studium na prvním místě.....	70
5.8.2	Zkušenosti respondentů v oblasti vzdělání	71
6	Závěr	73
7	Seznam použitých zdrojů	76
7.1	Seznam literatury	76
7.2	Elektronické zdroje	78
7.3	Seznam grafů.....	83

1 Úvod a cíl práce

Vietnamská národnostní menšina je dnes nepřehlédnutelnou součástí evropského kontinentu, je velice spjatá s její historií, a to zejména ve Francii, Německu, Rusku a v České republice. Nejstarší a největší vietnamská komunita v Evropě se nachází ve Francii. Počet obyvatelů vietnamského původu se zde odhaduje až na 350 tisíc. Vietnamci do Francie započali migrovat již v době, kdy Vietnam spadal pod francouzské koloniální území, Francouzskou Indočínu, a největší vlna pak přišla ke konci a těsně po Vietnamské válce, když Jihovietnamci prchali před tamější vládní perzekucí (*Missions La diaspora vietnamienne en France un cas particulier: la région parisienne*, 2010). Další velká komunita Vietnamců žije v Německu. Zdejší vietnamské obyvatelstvo má rozdílnou migrační historii v důsledku někdejšího rozdělení země. Bývalé Západní Německo obdobně jako ve Francii přijalo velkou vlnu vietnamských uprchlíků po Vietnamské válce, zatímco do NDR začali Vietnamci přicházet na základě pracovních smluv v 80. letech. V Německu žije odhadem okolo 188 tisíc občanů vietnamského původu a jedná se o významnou cizineckou menšinu (Statistisches Bundesamt, 2020a). Vztahy mezi Sovětským svazem a Vietnamem začaly již na začátku 19. století a v průběhu času sem byli posíláni studenti pro získání vyššího vzdělání. V 80. letech, tak jako do Československa a NDR, i do Sovětského svazu přijížděli pracovníci pro získání praxe, kterou by mohli využít ve válkou ztroskotané zemi. Dodnes udržuje Vietnam s Ruskem vřelé vztahy, a počet Vietnamců, kteří zde žijí, se odhaduje až na 100 tisíc (Hoang, 2020, s. 24). Vietnamská komunita v těchto zemích neustále roste a v Česku, kde jich oficiálně žije skoro 62 tisíc, je třetí nejpočetnější národnostní menšinou hned za Slováky a Ukrajinci.

K výzkumu této bakalářské práce byla vybrána vietnamská menšina žijící v Čechách a v Německu. Jedná se velice významnou a výraznou etnickou menšinu v obou zemích, komunity zde žijí kompaktně a velmi soběstačně. Jejich důvod k migraci byl totožný v Čechách a Německu jen v případě bývalého Východního Německa, zatímco v druhé části země byla situace odlišná. Jelikož cíl práce se týká integrace mladých Vietnamců narozených mimo zemi původu svých rodičů, bylo vhodné se zaměřit a srovnat situaci právě v Čechách a v Německu.

Cílem práce je pomocí výsledků výzkumu konkrétně přiblížit život a myšlení mladší generace Vietnamců, u nichž docházelo nevyhnutelně k multikulturní výchově. Na jedné straně zde sehrála důležitou roli rodina (rodiče) pocházející z Vietnamu, u kterých

lze očekávat vliv tradičního vietnamského života, na druhou stranu však do jejich života zasahovala ve velkém také majoritní společnost. Pomocí zvolené hlavní výzkumné otázky a podotázek by mělo z práce vyjít najevo, jaký vliv mělo na jejich sebeidentitu prostředí, ve kterém vyrůstaly, a jak moc se cítí být integrování do společnosti v zemi, kde žijí.

Hlavní výzkumná otázka a podotázky byly formulovány takto:

Jak se daří 2. a 3. generaci Vietnamců začleňovat do společnosti?

1. Jak probíhá výchova vietnamských potomků na území České republiky a Německa?
Jak se od sebe liší myšlení, vnímání vietnamské kultury a tradic u starší a mladší generace Vietnamců?
2. Jak vnímá sám sebe mladý Vietnamec narozený v Česku a Německu jakožto jedinec žijící na pokraji dvou zcela odlišných společností?
3. Jaké je postavení Vietnamců na českém a německém pracovním trhu?

2 Literární rešerše

Jak se daří 2. a 3. generaci Vietnamců začleňovat do společnosti, konkrétně v té české, řeší v mnoha svých publikacích Jiří Kocourek. V metodické publikaci pro pedagogické a výchovné pracovníky, *S vietnamskými dětmi na českých školách* (Kocourek, 2006), konkrétně v kapitole „Vietnamci v současné ČR“, popisuje Kocourek dnešní vietnamské děti, jako velmi významnou skupinu Vietnamců, která výrazně o niila vztahy mezi oběma komunitami. Během svého vyrůstání museli projít intenzivní a obtížnou integrací, zejména prostřednictvím českých chův, a proto se zcela odlišují od starší generace. Mají mnohem blíže k české majoritě a nesetkávají se s překážkami v běžném životě, jako tomu je u starších Vietnamců. Mnoho z nich považuje za svoji mateřskou zemi Českou republiku a soucítí více s českými hodnotami. Důvodů, proč je starší generace méně integrovaná, je hned několik. Různé výzkumy, veřejnost ale i sama vietnamská komunita sebe označuje za velmi uzavřenou. Když se k tomu připojí špatná znalost českého jazyka a kultury, je velice problematické stanovit, co je vlastně cílem integrace a zdali bude pro obě strany prospěšná. Vietnamská komunita je velmi samostatná a soběstačná, a nemá potřebu se dále integrovat do české společnosti. Až s příchodem mladších generací a dlouhodobějším pobytem v ČR se tato menšina postupně otevírá veřejnosti. Zásahu na tom mají hlavně vietnamští studenti, kteří cítí potřebu seznámit majoritu se svojí kulturou. Díky tomu, že v českém prostředí již vyrostli, mají možnost zde vést plnohodnotný život, a to chtějí umožnit také svým rodičům. Proto je pro ně integrace vietnamské menšiny důležitým cílem.

O tom, jak se daří vietnamské menšině integrovat v Německu, pojednává Andrew C. Downs (2014) ve studii *Identities and Inbetweens: The Vietnamese and Assimilation Strategies in Germany*. Zmiňuje se o nejednoduchých začátcích, kdy po pádu Berlínské zdi museli Vietnamci vynaložit velké úsilí, aby splnili takřka neuskutečnitelné podmínky pro získání povolení zůstat v zemi. Na vietnamskou menšinu bylo pohlíženo jako na všechny ostatní skupiny imigrantů, i přes to, že zde existovaly dvě skupiny se zcela rozdílnou historií, a v 90. letech bylo na ně několikrát zaútočeno s rasistickým motivem. Napětí přetrvává dodnes, negativní pohled je však soustředěn na jiné menšiny. Vietnamci jsou považováni za „dobré migranty“, a podle majority jsou více asimilovaní a integrováni do německé společnosti. Co se týče mladé generace, situace je již zcela

odlišná, její členové hovoří německým jazykem, vedou takřka stejný život jako majoritní společnost a zapojují se aktivně do jejího života.

Jak probíhá výchova vietnamských potomků na českém území popisuje například Stanislav Brouček (2003) ve svém díle *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. Zmiňuje se zde o výchově dětí vietnamských rodičů, která je i v Čechách nadále ovlivňována vietnamskou tradicí. Způsob vychovávání dětí a celkové vnímání rodiny je velmi rozdílné ve Vietnamu, a potažmo v celé jihovýchodní Asii, než na jaké jsme zvyklí na Západě. Institut rodiny prochází postupem času transformací, stále však představuje pro Vietnamce nejdůležitější a nezastupitelnou součást jejich života. Ve vietnamské kultuře je rodina považována za základ veškerého sociálního uspořádání, a i po přesídlení do jiných zemí zůstala Vietnamcům silná soudržnost k rodině v tradičním smyslu, a lze jej považovat za prvotní stabilizátor vietnamských komunit u nás. V tomto duchu pokračují i ve výchově svých potomků, a proto i u mladších generací lze pozorovat vnímání pojetí rodiny stejně tak, jak tomu je ve Vietnamu. Základními faktory určující chod vietnamské rodiny jsou: úcta ke starším a hlavně k rodičům, kdy rodiče často mají hlavní slovo ve veškerých důležitých záležitostech v životě dítěte; dodržování silného kultu předků a s tím spojené tradice; udržování vztahů se širokým příbuzenstvem ve Vietnamu a v ČR, pokud zde žijí a ekonomické zabezpečování jednotlivých členů rodiny (většinou peněžité dary při nemoci, svatbách, hledání práce a jiných okolnostech).

Co se týká výchovy vietnamských potomků v Německu, této tématice se věnuje Birgitt Röttger-Rösslerová a Anh Thu Anne Lam (2018) v knize *Affect in Relation: Families, Places, Technologies*, a to konkrétně v kapitole „Germans with parents from Vietnam: The affective dimensions of parent-child relations in Vietnamese Berlin”. Největší překážkou mezi dětmi a rodiči je jazyková bariéra, jelikož rodiče neovládají německý jazyk a děti naopak ten vietnamský. Je to důsledek nepřetržité absence rodičů, kteří tráví velkou část dne v zaměstnání, aby mohli uživit svoji rodinu. Děti zůstávají proto velmi často doma zcela samotní nebo jsou umístěny do dětských a vzdělávacích institucí. S věčnou nepřítomností rodičů nemají děti možnost s nimi budovat hluboké vztahy, ba naopak se od sebe více vzdalují, a nemožnost konverzace ve stejném jazyku limituje jejich rozhovor na jednoduchá každodenní témata.

O výchově a tématu vzdělávání vietnamských dětí se můžeme dále dočíst v kapitole v metodické příručce *Vietnamští žáci na základních školách: Náčrt problémů a přístupů* od

Jana Černíka (2006), kde popisuje situaci vietnamských dětí v českých školách při největším nárůstu v letech 2003 – 2004, a pohled učitelů na tento jev. Data byla zjištěna v roce 2004, kdy proběhl výzkum integrace dětí a mládeže cizinců v ČR. Zmiňuje se tu o čtyřech vzájemně propojených okruzích problémů, které učitelé základních a středních škol identifikovali při vzdělávání dětí cizinců. Jsou jimi jazyková bariéra, obtížná komunikace s rodiči, nesouvislá školní docházka u dětí a nedostatek informací a metodologické podpory. Neznalost českého jazyka u rodičů má za následek, že se dítě stává překladatelem jak pro rodiče, tak také pro stranu učitele. Dítě nemá šanci porozumět všem situacím, neboť nemá tak širokou slovní zásobu, proto takovéto překládání může pro něj být velice náročné. Přenáší to na dítě přílišnou zodpovědnost a dochází zároveň ke zkreslení komunikace mezi učitelem a rodiči. Toto může mít negativní vliv na výchovu dítěte, jelikož zde vzniká možnost, že dítě bude tuto jazykovou bariéru využívat ke svému dobru.

O tématu vzdělávání dětí v Německu se ve své studii *Invisible, successful, and divided: Vietnamese in Germany since late 1970s* věnují Frank Bösch a Phi Hong Su (2018). Jako jedním z měřítek integrace druhé generace považují dosažené vzdělání potomků vietnamských migrantů. V akademické sféře jsou Vietnamci nejúspěšnější skupinou, jejich výsledky jsou dokonce vyšší než rodilí Němci. Více než polovina vietnamských dětí navštěvuje prestižní gymnázia a tento počet se neustále zvyšuje. Nezdá se, že by rozdílné migrační podmínky, za kterých Vietnamci přišli, měli dopad na výsledky vzdělávání jejich potomků.

Jak se od sebe liší myšlení, vnímání vietnamské kultury a tradic u starší a mladší generace Vietnamců popisuje Jiří Kocourek spolu s Evou Pechovou (2006) v metodické příručce *S vietnamskými dětmi na českých školách*, kde se zmiňují o konfliktu mezi vietnamským dítětem a jeho rodiči, který nevyhnutelně nastává při vychovávání dítěte ve dvou kulturách. I po příchodu do Čech udržují Vietnamci mezi sebou hluboké vztahy a navzájem mají na sebe neustálý vliv vietnamské kultury. V tomto duchu se také snaží vychovávat své děti. Učí je vietnamským tradicím a hodnotám, na druhou stranu však chtějí zabránit, aby dítě potkalo stejný osud, jaký potkal je, a tak dělají vše pro to, aby dostalo to nejlepší možné vzdělání a měl tak šanci dosáhnout kariéry. Když je ale dítě převážně v kontaktu majoritní stranou, je pro něj mnohdy těžké pochopit úsilí rodičů. Tato situace může vést k nedorozumění a až k jakési vzpouře ke své vlastní rodině. Český způsob života je pro Vietnamce velice odlišný a někdy až nepochopitelný, což může přinášet další potíže pro mladého Vietnamce, např. když si najde českého partnera.

To, jak vnímá sám sebe mladý Vietnamec žijící v České republice jakožto jedinec žijící na pokraji dvou zcela odlišných kultur, a překážky, které z této skutečnosti vyplývají, se pokusily popsat Eva Pechová a Šárka Martínková (2011) v publikaci *Vietnamská menšina v ČR: Náboženství, kultura, soužití*, která byla součástí vzdělávacího programu pro učitele v rámci projektu Centrum pro religionistiku a multikulturní edukaci. Zmiňují zde velmi oblíbený a rozšířený fenomén „českých chův“, který se ve vietnamských rodinách široce rozmohl. České „babičky“ a „tety“ hrály velkou roli v procesu integrace těchto mladých lidí, ale také výrazně ovlivnily osobnost, kterou se dnes cítí být. Tyto ženy zaujaly funkci chův pro vietnamské děti a dodnes je to zcela běžný jev. Pro rodiče bylo dání dítěte do péče české chůvy ideální, jelikož měli tak čas na práci, zatímco dítěti bylo zaručeno osvojení českého jazyka a kultury. Děti trávily mnohdy u chůvy celé své dětství a s rodiči se vídaly minimálně, bylo tedy přirozené, že vybudovaný vztah k české babičce mohl být silnější než ke svým vlastním rodičům. S tímto také rostl pocit sounáležitosti k majoritní společnosti, mezitím co rodiče do nich doma vštěpovali zásady jiné kultury. Důsledkem toho mohl v průběhu dospívání vznikat konflikt v osobě mladého Vietnamce a s tím související boj o vlastní identitu.

Jaký vliv může mít na vnímání své osoby dospívání na pomezí dvou odlišných kultur pojednává Eva Pechová společně s Jiřím Kocourkem (2006) v kapitole studie *Děti a rodina*, kde popisují závažný případ v rozvoji identity dítěte vyrůstající mezi dvěma kulturami, při kterém dochází v osobě dítěte k pocitu ambivalence. Dítě má pocit sounáležitosti jak k rodičům a vietnamské kultuře, která mu je z větší části přikazována, tak také k většinové společnosti a její kultuře, ve které na rozdíl od té vietnamské žije a prožívá ji ve svém životě. Tento vnitřní konflikt se táhne s mladým Vietnamcem až do dostudování vysoké školy, jelikož do té doby jsou rodiče hlavními rozhodujícími jeho života. Za celé období dětství a dospívání tak získávají vietnamské děti kulturní dualismus. Dobře se vyznají a umí žít ve vnější společnosti, když je však potřeba, dokážou se naladit na tradiční vietnamský způsob chování, jak je od něj očekáváno. Znalost obou kultur může být pro mladé Vietnamce velmi přínosné, a mohou těžit z zkušenosti z obou kultur.

O tom, jaké je obsazení pracovního trhu Vietnamci žijících v České republice pojednává článek *Druhá generace Vietnamců na trhu práce* od Clary Zangové (2020). Po zrušení pracovních dohod v roce 1989 se část Vietnamců vrátila zpět domů, zatímco ti zbylí si museli najít způsob obživy. Rychle se se adaptovali na zdejší vznikající

kapitalismus, a začali prodávat levný textil ve stáncích na tržnicích. Na začátku 21. století se Vietnamci pomalu začínají přesouvat do kamenných obchodů, kde začínají s oděvy, s rostoucí konkurencí se pak museli konvertovat na obchody s potravinami, známé jako „večerky“. V té době začínají také vznikat první restaurace s rychlým občerstvením. Převážná část Vietnamců první generace podniká na základě živnostenského oprávnění. Vědí, že jejich práce je velmi náročná, proto své děti odmalička vedou k tomu, aby jednou byly zaměstnanci, jelikož v jejich očích se jedná o fyzicky jednodušší a prestižnější práci, než je práce v obchodě. Byli by rádi, kdyby z nich byli jednou lékaři, právníci nebo pracovníci v bance. Vietnamští rodiče si však situaci představují jednodušeji, než je česká realita, a dochází tak k napětí mezi oběma stranami. Přesto nějaká část dětí z různých důvodů skončí po vystudování u rodičů v obchodě. Rozdíl mezi první a druhou generací v motivaci hledání kariéry je také fakt, že se mladí Vietnamci chtějí seberealizovat. Snaží se tak najít jakýsi střed mezi svými představami o budoucnosti a mezi tím, co by chtěli jejich rodiče. Z tohoto vyplývá, že dříve bylo možné pohlížet na vietnamskou komunitu jako na „pracovně homogenní“, s příchodem nových generací již nebude možné jejich situaci tak jednoduše zmapovat jen na základě statistik.

Jaké je obsazení pracovního trhu vietnamské menšiny žijících v Německu, se můžeme dočíst ve studii již zmiňovaného Franka Bösche a Phi Hong Su (2020) jménem *Competing contexts of reception in refugee and immigrant incorporation: Vietnamese in West and East Germany*. Až na pár výjimek jsou všichni Vietnamci žijící v Německu nějakým způsobem zaměstnaní. Jednu čtvrtinu tvoří samostatně výdělečné osoby, další čtvrtina si vydělává manuální prací, a zbytek se skládá z kancelářských zaměstnanců. Mezitím, co bývalí uprchlíci převážně pracují pro německé zaměstnavatele, druhá část se zaměřuje více na podnikání. Velmi častým způsobem podnikání jsou kamenné obchody, samoobslužné prádelny, nehtová studia a restaurace. Druhá generace díky patřičnému vzdělání a úspěšné integraci dnes již nemá problém s hledáním dobře placeného zaměstnání v německých firmách.

3 Metodologie

Tato práce je soustředěna na výzkum kvalitativní, jehož výsledky jsou hlavním zdrojem informací pro tuto práci. Cílem kvalitativního výzkumu je vytváření nových hypotéz, teorie a nového porozumění, napomáhá nám též rozumět pozorované realitě (*Ottův slovník naučný*, 1994, s. 198). Pro práci byl vybrán tento typ výzkumu, jelikož jejím cílem je sledovat subjektivní zkušenosti skupiny lidí, interakce mezi nimi a vnějším prostředím, a také vliv působení kulturních faktorů během jejich vyrůstání a dospívání. Nejvhodnější metodou pro získávání informací byly polostrukturované rozhovory s předem vybranými respondenty splňující určená kritéria. Za kvalitativní přístup lze označit širokou škálu rozdílných přístupů zkoumání, jejichž výsledky nejsou získány pomocí žádných kvantitativních a statistických metod, všeobecně platná definice však neexistuje (Strauss, Corbin, 1999, s. 10). Pro Hendla (2005, s. 40 – 51) je typický kvalitativní výzkum takový, když si výzkumník nejprve zvolí cílové téma, a poté podle něho sestavuje výzkumné otázky, na kterých bude celkový výzkum založen. Otázky se však mohou doplňovat či měnit i v průběhu výzkumu. Cílem výzkumníka je vyhledávat a analyzovat veškeré nashromážděné informace, které by napomohly ke zpracování výzkumných otázek, ze kterých pak dochází k deduktivním a induktivním závěrům. Získávání dat a jejich analýza probíhají současně v přirozeném prostředí pomocí kombinace kvalitativních metod.

Kvalitativní výzkum má své klady i zápory. Mezi jeho výhody patří např. skutečnost, že zkoumání cílového jevu či skupiny jedinců probíhá v terénu, což výzkumníkovi umožňuje sledovat cíl v přirozeném prostředí a dobře reagovat na místní podmínky. Dochází také ke kontaktu s cílovou skupinou, díky čemuž získává podrobný popis jedinců a daného prostředí. Výsledkem jsou podrobné informace a hloubkový popis zkoumaného cíle, které může následně analyzovat, porovnávat a hledat mezi nimi vzájemné souvislosti a návaznosti. Naopak nevýhodami takového výzkumu je třeba nemožnost zobecnění výsledků výzkumu. Práce s omezeným počtem jedinců, většinou vztahující se k jednomu místu, neumožňuje uplatnit získaná data na jiné skupiny ani do jiných prostředí. Oproti kvantitativnímu výzkumu je tento způsob sběru dat pro výzkumníka mnohem časově náročnější. Také je nutné zohlednit skutečnost, že interpretované výsledky mohou být ovlivněny subjektivním pocitem výzkumníka (Hendl, 2005, s. 40 – 51).

3.1 Kvalitativní techniky sběru dat

Níže jsou představené a popsány kvalitativní metody sběru dat, které napomohly k dosažení výsledků výzkumu práce. Byla vybrána metoda zúčastněného pozorování a zejména pak metoda hloubkového polostrukturovaného rozhovoru s respondenty. Zúčastněné pozorování bylo v tomto případě vhodné proto, jelikož je autorka práce stejné národnosti, jako byli respondenti vybraní k tomuto výzkumu, díky tomu bylo pozorované prostředí zcela přirozené, což umožnilo bezproblémovému pozorování interakcí a chování jak mezi samotnými respondenty, tak také mezi nimi a rodinnými příslušníky. Při polostrukturovaném rozhovoru byly respondentům položeny předem určené otázky, z velké části se však skládal z jejich vyprávění, tazatel vstupoval jen zřídka, například když byla potřeba usměrnění směru odpovědí. Tento typ metody byl vybrán proto, aby bylo umožněno získat co největší množství podrobných informací týkajících se výzkumného tématu, s důrazem na osobní zkušenost a pocity tázaného respondenta.

3.1.1 Pozorování

Pozorování patří k nezákladnějším a nejvyužívanějším technikám sběru dat. Výzkumník získává kvalitativní data pozorováním skupiny lidí či jevů v jejich přirozeném prostředí pomocí smyslových vjemů, což umožňuje pozorovateli získat podrobný popis okolí, ve kterém se sledovaní jedinci nebo jevy nachází. Metody pozorování lze rozdělit do několika kategorií dle předmětu pozorování. Rozlišujeme například techniky introspektivní, významné zejména pro zkoumání z psychologického hlediska, kde se uvažuje o člověku jako o bytosti nadané sebereflexí, a extrospektivní techniky, řazené mezi výzkumné vědecké metody. Extrospektivní metody se dále dělí dle míry účasti pozorovatele, a to na zúčastněné a nezúčastněné pozorování, z nichž každé se může ještě dále dělit na skryté nebo otevřené pozorování situace (Miovský, 2006, s. 144 – 151).

Zúčastněné pozorování – pozorovatel je součástí skupiny, kterou pozoruje a stává se jedním z aktérů. Je mu umožněno sledovat jevy přímo v prostředí, kde se přirozeně odehrávají. Výhodou této techniky je možnost zapojení do interakcí mezi účastníky, a tím pádem lépe pochopit a popsat jejich pohled na zkoumaný jev. Mezi nevýhody patří pak potřeba vysoké úrovně komunikačních a sociálních schopností výzkumníka, možná ztráta na objektivitě pozorovatele nebo nechtěná intervence ve sledované situaci.

Nezúčastněné pozorování – pozorovatel sleduje probíhající interakce a jevy bez zaregistrování své přítomnosti sledovanými jedinci. Využívá se k pozorování lidí a jevů

v malých skupinách, jsou postavena na předem daných pravidlech a obsahuje nějaký kontrolní systém. Aby zůstal výzkumník skrytý, využívá různé technické pomůcky jako polopropustné zrcadlo nebo videokameru, což může snížit kvalitu pozorování.

Skryté pozorování – pozorovatel zůstává skrytý ostatním účastníkům, což umožňuje výzkumníkovi sledovat jejich přirozené chování. Problematika této techniky je však porušování etických pravidel, jelikož nejsou účastníci seznámeni se skutečností, že jsou součástí nějakého výzkumu, ani že jsou pozorováni a za jakým účelem.

Otevřené pozorování – pozorovatel vstupuje do pozorované skupiny otevřeně jako výzkumník a stává se přímým účastníkem. Jeho přítomnosti může mít však vliv na vědomí účastníků, a pocit, že jsou pozorováni, může vést k situacím, které by při přirozeném chodu nenastaly (Ferjenčík, 2010, s. 152 - 163).

3.1.2 **Rozhovor**

Rozhovor neboli interview je vhodnou technikou sbírání dat, pokud je cílem výzkumu nalézt a popsat takové jevy, jako jsou například názory jedince či skupiny na určitou věc, postoje, záměry nebo přání, nebo jak onen jedinec vidí a rozumí nějaké konkrétní situaci. Jedná se o techniku dotazování, kdy osoba zprostředkovávající přístup ke zkoumanému jevu je zároveň nositelem informací k dané problematice. Interviewovaná osoba však slouží jen jako prostředník mezi výzkumníkem a zkoumaným jevem, není nikoliv objektem samotného výzkumu, ale představuje jen jeden reprezentativní vzorek určité skupiny populace (Vodáková, nedatováno). Rozdíl mezi rozhovorem a metodou pozorování je podle Ferjenčíka (2000, s. 171) to, že „*rozhovor představuje zprostředkovaný a vysoce interaktivní proces získávání dat.*“ Interaktivnost zde chápeme tak, že při pozorování výzkumník většinou nevstupuje aktivně do pozorované situace (pozorování skryté, utajené, nezúčastněné) mimo formy úplného účastníka a účastníka jako pozorovatel, kdy se výzkumník stává rovnoprávným členem skupiny, mezitím co rozhovor probíhá v naprosté většině případů prostřednictvím osobního setkání. Aktivním zúčastnění tazatele při rozhovoru s respondentem získává výzkumník možnost ovlivňovat množství získávaných informací, ale také jejich charakter.

Při kvalitativním výzkumu je cílem získat taková data od respondenta, která nám umožní bohatý a detailní náhled na respondentovu zkušenost v první osobě. Rozhovor je ve většině případů založen na kladení otázek od tazatele a odpovídání na dané otázky respondentem. Existuje však možnost systému iniciovaného volného vyprávění

k dotazovanému tématu, kdy tazatel v průběhu zasahuje do vyprávění pouze k částečnému usměrnění dle svých preferencí. K rozhovoru existují různé nástroje a pomůcky, nejsou však nutné, jako např. záznamní list, dotazník, schémata situací, zvukové nahrávky, obrázky, fotografie apod. (Vodáková, nedatováno)

Při této technice dotazování není zcela zaručena objektivnost výpovědí, což může být pro výzkum nevýhodou. Existuje určité riziko v podobě zkreslených informací na základě subjektivních pocitů a postojů, které mohou být přítomné jak na straně tazatele, tak na straně respondentů. Při mnoha kvalitativních výzkumech je však tato technika velmi významným zdrojem získávání informací.

Správné vedení kvalitativního rozhovoru není zcela jednoduché. Vedle porozumění problematice a znalosti zkoumaného tématu by měl tazatel také mít dovednost udržet plynou konverzaci, hbitě reagovat na reakce dotazovaného, ale také jsou důležité vlastnosti, které by měl tazatel mít, jako jsou citlivost, koncentrace, interpersonální porozumění a disciplína (Hendl, 2005, s. 166). Získávané informace mohou být různého charakteru a tazatel jim musí přizpůsobit způsob a charakter rozhovoru. Tímto nám vznikají různé typy interview, u kterých se aktivita a úloha respondenta může značně lišit. Důležité je také vynechání a vyhýbání se navádějícím či sugestivním otázkám ze strany tazatele, aby byla zachována objektivnost informátora.

3.2 Terénní výzkum

Terénní výzkum proběhl v druhé polovině srpna 2020. Byl uskutečněn v německém městě Hamelnu, kde se narodila Hai Au, jedna z respondentek tohoto výzkumu. Respondentka žije momentálně v Mannheimu, kde studuje vysokou školu, sama však nabídla, že by byla ráda, aby výzkum proběhl v jejím rodném městě v domě jejich rodičů. Pro výzkum to bylo velmi vhodné, jelikož se zde naskytla možnost setkat se a provést rozhovor také s ostatními členy rodiny. Původním plánem bylo, že si výzkumník najde ubytování po dobu návštěvy přes platformu Airbnb, o čemž ale nechtěla rodina respondenta ani slyšet. Ukázala se jako velmi laskavá a ochotná, a po celou dobu výzkumu bylo výzkumníkovi nabídnuto ubytování v této rodině, kde byl velmi mile přivítán a pohoštěn. Byl pozván také do jejich rodinné restaurace a také se setkal s dalšími vietnamskými přáteli rodiny.

Bylo příjemným překvapením, jak mile přijali ve svém domě cizího člověka, ačkoliv byl také Vietnamcem. Při terénním výzkumu byla použita technika pozorování,

především k tomu, jaké jsou vztahy mezi Hai Au a jejími rodiči, a také jaké jsou vztahy mezi rodiči a jejich přáteli. Především ale byla použita technika hloubkového rozhovoru. Respondentce Hai Au byly postupně položeny předem stanové otázky přeložené do angličtiny, na které ochotně odpovídala. Naštěstí se obě strany dokázali dobře domluvit anglicky, a proto bylo možné získat všechny informace podrobně. Respondentka také přidávala jiné informace svým vyprávěním. Byla velmi otevřená a nadšená z tohoto výzkumu, protože byla ráda, že se výzkumník pro takovéto téma rozhodl. Později proběhl také společný rozhovor s respondentčinými rodiči, kteří byli tázáni ohledně migrace do Německa a jejich tamějšího života. Výzkumník ovládá vietnamský jazyk na hovorové úrovni, a proto většině odpovědí nebyl problém porozumět. I u této skupiny byla většina otázek odpovězena kladně, avšak při vyprávění, jak probíhal útěk do Německa, se paní Hanh, matka respondentky Hai Au, zdráhala. Ihned byla znovu ujištěna, že nemusí hovořit o žádném tématu, které jí je nepříjemné nebo o kterém si nepřeje hovořit. Zavřela toto téma jen slovy, že to období „bylo velmi těžké“.

Získaná data při pobytu v Hamelnu byly pro tento výzkum velice užitečné a po zpracování a utřídění dat byly informace použity v příslušných kapitolách práce. Na tomto terénním výzkumu byl naplánován také osobní rozhovor s respondentem Tuanem, kvůli nemoci byl však nucen rozhovor odsunut na září 2020, v tu dobu ale kvůli aktuální epidemické situaci nebylo možné terénní výzkum uskutečnit.

3.3 Údaje o respondentech

Jako nejcennější zdroj informací pro tuto bakalářskou praxi posloužily výpovědi respondentů. Aby nejlépe odpovídali výzkumnému tématu práce, byli respondenti vybíráni podle několika kritérií. Tím hlavním byla příslušnost jedince ke 2. a 3. generaci Vietnamců narozené na území České republiky a Německa, nebo aby zde trávil většinu svého dětství a dospívání. Rozdílná místa pobytu nám umožní vytvořit celkový obraz procesu vyrůstání a posléze porovnat data zjištěných u těchto rozdílných skupin jedinců. Respondenti z České republiky pocházející z různých měst, většina z nich však žije v Praze. To umožnilo aby byly odpovědi získávány prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru při osobních setkání, kde jim byly položeny předem sestavené otázky týkající se okruhů tématu práce, a dále byli pobídnuti k volnému vyprávění či doplnění jakýchkoliv informací, které je během rozhovoru napadly. Pokládání otázky za účelem zjištění a pochopení např. historie migrace jejich rodičů/rodin na území Čech a Německa, průběhu vyrůstání a dospívání,

nebo otázky týkající se sebeidentifikace a vztahu k majoritě, byly odpovězeny bez problému, nikdo si nepřál žádnou otázku přeskočit.

Veškerá konverzace s německými respondenty až na jednoho probíhala prostřednictvím emailových zpráv v anglickém jazyce. Angličtina byla vybrána z toho důvodu, jelikož byla pro obě strany nejvíce vyhovující. Autorka práce německý jazyk neovládá a vybraní němečtí respondenti, jak bylo později zjištěno, mají velmi malé až žádné znalosti vietnamského jazyka. Respondenti byli získáváni pomocí sociálních sítí Facebook a Instagram, kde byli osloveni a požádáni o zodpovězení okruhů otázek. Museli splňovat ta samá kritéria, jako byla u druhé skupiny, a to, že se v Německu museli narodit nebo vyrůstat. Pro ty, kteří s poskytnutím rozhovoru souhlasili, byl sestaven dokument se stejnými okruhy otázek, jako měli čeští respondenti, jen v anglickém jazyce. Zde ale musely otázky být více rozvedeny, jelikož nebyla možná přímá zpětná vazba, kdy by se tazatel mohl ihned zeptat na související otázku. Opět byli pobídnuti, aby se u odpovědi rozepsali, a doplnili či zmínili jakýkoli postřeh, který by je při odpovídání napadl, a naopak měli možnost přeskočit otázku, na kterou si nepřáli odpovídat. U žádného respondenta se nestalo, že by nějakou otázku úplně přeskočil, stávalo se však, že odpovědi na otázky týkajících se historie jejich rodičů příliš nerozváděly. Přímou v odpovědi sdělili, že přesun do Evropy byl velice náročný, a samotní rodičové jim o tom v detailech nevyprávěli, nebo se respondenti nepřímou vyjádřili, že jim toto téma není příjemné rozebírat přes emailovou konverzaci, navíc s osobou, s níž nepřišli nikdy dříve do styku. Další překážkou u této skupiny byla skutečnost, že veškerá konverzace proběhla písemně a v angličtině, a tak muselo být vyloženo více úsilí a času pro zpracování těchto informací.

V následující tabulce jsou uvedeny základní informace o jednotlivých respondentech, jejichž odpovědi byly využity v této práci. Se zveřejněním svých údajů všichni respondenti souhlasili.

Tabulka č. 1: Tabulka respondentů

Jméno	Pohlaví	Věk	Bydliště	Občanství	Místo narození
Vanaj	žena	24	Praha	české	Teplice
Katie	žena	22	Praha	české	Teplice
Hang	žena	27	Praha	české	Německo
Khanh Huyen	žena	23	Teplice	české	Teplice
Nguyen Tung	muž	30	Praha	vietnamské	Krnov
Phan	muž	48	Teplice	vietnamské	Vietnam
Thu Trang	žena	32	Teplice	vietnamské	Vietnam
Sabrina	žena	19	Leipzig	vietnamské	Leipzig
Tuan	muž	29	Freisig	německé	Garmish Partenkirchen
Hai Au	žena	22	Mannheim	německé	Hamelin
Hanh	žena	42	Hameln	vietnamské	Vietnam
Nam	muž	48	Hameln	vietnamské	Vietnam
Mai Thao	žena	24	Marburg	německé	Hamelin

4 Teoretická část

Teoretická část představuje hlavní teorie migrace a integrace, je věnována k jejich vysvětlení a objasnění, čímž napomůže čtenáři k většímu pochopení a orientaci v tématu této bakalářské práce.

4.1 Migrace

Pojmu migrace (též stěhování) rozumíme jako „*prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, příp. natrvalo*“ (Maříková, Petrusek, Vodáková, 1996, s. 627). Tento pojem se využívá i v kontextu přemísťování zvířat a rostlin. Byla vypracována řada ukazatelů, které nám napomáhají migraci sledovat a měřit např. její intenzitu. S migrací souvisejí také pojmy emigrace a imigrace, které vyjadřují směr migračního pohybu vzhledem ke konkrétní zemi.

K migraci lidí např. kvůli potravě nebo podnebí docházelo již od dávných věků. K zahraniční migraci, resp. když se lidé přemísťují přes hranice státu, však začalo docházet až se vznikem států v 16. a 17. století, kdy se v souvislosti s jejich vznikem začínaly vytvářet centrální vlády v čele určitému teritoriálnímu celku a následným výběrem daní (Rabušic, Burjanek, 2003, s. 8). S přibýváním celkového počtu obyvatel na planetě dochází přirozeně i ke zvyšování počtu lidí, kteří se chtějí za svého života přemístit na jiné území z různých důvodů. Podle sociologů může navyšování počtu migrantů znamenat nebezpečí ve formě hrozeb pro mezinárodní stabilitu a bezpečnost, jelikož dochází k vymykání kontrol států a společenství nad svými sociálními a ekonomickými silami, které pro stát migranti představují (Sassen, 1996). V západních státech se můžeme setkat na politické úrovni s rasistickými a xenofobními reakcemi na cizince, a přílišný nával imigrantů a žadatelů o azyl mohou tyto projevy ještě posílit. V extrémních případech může tato situace vést až k politické destabilizaci země.

Dříve se migrující osoby rozdělovali na ekonomické migranty a politické uprchlíky. Podle některých autorů je ale toto rozdělení příliš jednoduché, jelikož důvodem k migraci je kombinace jak ekonomických, tak i politických faktorů, které následně ovlivňují její intenzitu a směr (Paldusová a kol., 2018). V současné době nutí lidi opouštět své domovy např. velké rozdíly v ekonomické situaci a síle daných zemí a následná výše životní úrovně pro jejich společnost, nebo také tamější politická situace. Jako dalším determinantem

pohybu mohou být demografické podmínky (příliš vysoký přírůstek obyvatelstva – v Africe a některých oblastech Asie) nebo přírodní či technické katastrofy.

V teorii migrace od Everetta S. Lee (1966, s. 47 – 57) jsou představeny čtyři faktory ovlivňující rozhodnutí k migraci a samotný akt migrace. Jsou jimi faktory, které souvisejí s oblastí původu, faktory související s cílovou destinací, překážky a osobní důvody. Pro každé území je charakteristické řada vlastností. Ty pozitivní pomáhají udržovat v oblasti stálé obyvatelstvo a přitahují ty nové, vedle nich tu však existují i takové, které naopak obyvatelstvo odpuzuje. Některé charakteristiky mají na většinu lidí stejný vliv, např. příjemné klima uvítají téměř všichni, přičemž špatné podnební podmínky naopak obyvatelstvo od místa odrazuje. Určité vlastnosti ale ovlivňují rozhodnutí každého jedince jinak. Příkladem může být prestižní škola nacházející se v dané oblasti, kterou jistě uvítají některé rodiny s dětma, může to však být nevýhodou pro bezdětné domácnosti, jelikož se dá očekávat, že ceny nemovitostí v okolí budou vyšší. Z toho vyplývá, že kladné a záporné stránky místa původu a cílové destinace jsou rozdílné pro každého migranta.

Rozhodnutí migranta je tedy velmi složitým procesem, který závisí na spoustu různorodých, nezávislých a vzájemně propojených faktorů, vážících se ke třem prostředím migrace (místo, odkud migrant odchází; jeho cílové místo a tranzitní země, kterými prochází). Těmito faktory jsou například strukturální parametry samotného migranta (věk, pohlaví, míra vzdělání, zdravotní stránka); socioekonomická situace migranta v krátkém i dlouhodobém měřítku; geografická poloha, migrační politika a historie daných prostředí; ale například také souhra náhod a událostí v životě migranta (Šišková, 2001, s. 10).

Je tendencí většinového obyvatelstva vnímat a hodnotit imigranty až po příchodu do cílené destinace, aniž by brali v potaz celkový obraz, resp. příčiny a důvody, které přinutili migranta odejít ze své domoviny, a proto je rozbor jednotlivých fází celého migračního procesu velmi důležitý. Vzhledem k emigraci a imigraci stahující se k českému prostředí lze celý proces rozdělit do hlavních čtyř fází (Brouček, 2003, s. 14):

1. Počáteční fázi vnímáme jako soubor objektivních příčin nutící potencionálního migranta odejít ze země, kde aktuálně pobývá, a ty příčiny, které migranta přitahují do cílené země;
2. Jako další nastává fáze přemístění; adaptaci migranta v nové cizí zemi může významně ovlivnit průběh transferu;
3. Samotná adaptace migranta je složitým několikafázovým procesem. Migrant si musí zařídit vše potřebné k legalizaci svého pobytu na území; místo k bydlení;

nějaké zaměstnání; a příp. jazykové, kulturní a společenské přizpůsobení se společnosti. Adaptaci může ovlivnit také celkový vztah s většinovým obyvatelstvem, a pokud má migrant možnost se vrátit zpět do místa, odkud se rozhodl odejít.

4. V poslední fázi mohou nastat dvě situace, migrant se usazuje v cílové destinaci a dochází k asimilaci, nebo se rozhodne pro přesun na další místo nebo k reemigraci.

4.1.1 Teorie push-pull vlivů na migraci

Teorie modelů push – pull (v překladu jako teorie tlaku a tahu) je ve výzkumu zaměřený na mezinárodní migrace jeden z nejvýznamnějších a nejvíce používaných teoretických konceptů týkající se tohoto tématu. První zmínky o této teorii se můžeme setkat u Ernsta George Ravensteina (1885), který formuloval tzv. zákony migrace. V 60. letech pak byla teorie rozpracována Everettem S. Leem, jenž rozdělil různé faktory ovlivňující migraci lidí do dvou již zmiňovaných skupin (Lee, 1966, s. 47 – 57).

- „push“ faktory – jsou faktory z hlediska ekonomického, sociálního a politického, které vypuzují migranta ze své domovské země (např. hladomor, válka, špatná zdravotní péče, přírodní katastrofy atd.)
- „pull“ faktory – jsou kombinací komparativních výhod, které nabízejí cílové země migračního toku. Čím více jich země má, stává se tím větší cílovou destinací (např. pracovní příležitosti, lepší životní podmínky, vzdělávání, snazší přístup k zdravotnictví atd.)

Díky teorii push-pull faktorů mohou odborníci předvídat, které země se stanou původem migračního toku, a do kterých budou migranti cíleně mířit. Na konci však rozhodnutí k migraci záleží jen čistě na rozhodnutí jedince. K tomu, aby mohly být jednoznačně určeny konkrétní vlivy, které ovlivnily rozhodnutí migranta, musí být použita až zpětná analýza faktorů (Paldusová a kol., 2018, s. 6).

Při aplikaci této teorii konkrétně Vietnamce v České republice a Německu, push a pull faktory máme následující. Pokud bereme potaz aktuální dobu, asi nejvýznamnějšími pull faktorem pro Vietnamce je ekonomická situace v těchto zemích, která je značně lepší než ta ve Vietnamu. Tím pádem přicházejí s vidinou zlepšení své životní situace. Dále můžeme jmenovat široké vybudované zázemí, které si tu již vietnamská komunita vytvořila, což významně zjednodušuje situaci nově příchozím, jak už z administrativního hlediska nebo sociálního. Dalšími nepřehlédnutelnými faktory lákající tento národ na

Západ je také zdejší liberální politická situace, i přesto, že by Vietnamec nikdy veřejně nekritizoval komunistický režim, příjemnější podnebí ve srovnání s tropickými teplotami ve Vietnamu nebo jednoduše utíkají před přelidněním, kterému Vietnam s více než 100 miliony obyvatel jednoznačně čelí. Lze tu však hovořit i o určitých push faktorech. Vietnamci vnímají zdejší zákony a normy za velmi složité a potkávají se s mnoha překážkami při podnikání, což nutí některé Vietnamce bez vybudovaného zázemí vrátit se zpět do země. Poslední dobou je také čím dál tím složitější získání legálního pobytu pro cizince, zejména povolení ke dlouhodobějšímu pobytu, proto po několika neúspěšných pokusech musí část z nich opustit území.

4.2 Integrace

Dnešní moderní svět a doba globalizace, kdy se státy a národy stávají čím dál více propojenými a vzájemně na sobě závislými, ovlivňuje politický, sociální, kulturní, ale i ekonomický život celosvětového obyvatelstva. V důsledku dochází k již zmiňované lidské migraci, a na tuto významnou změnu složení obyvatelstva jsou státy povinné reagovat s vládními imigračními politikami, aby zabránili etnickým konfliktům a destabilizacím zemí (Stýskalíková, 2014). Integrace neboli adaptace imigrantů do většinové společnosti je velmi složitým a mnohaúrovňovým procesem. Má mnoho odlišných podob a je ovlivněna různými faktory, jako je např. pozitivní přístup migrantů k adaptaci, ale hlavně migrační politika cílové destinace a také vztah většinového obyvatelstva k příchozím migrantům (Šišková, 2001, s 23).

Dle Eriksena (2007, s. 57 – 58) bychom neměli nikdy na integraci pohlížet z pohledu, že „my“, jako veřejnost, integrujeme „je“ (myšleno určitou minoritu), a zdali by chtěli migranti být integrováni, ale na místo toho bychom se měli ptát, jestli mají být. Pojem integrace lze podle něho interpretovat dvěma způsoby. V prvním případě chápeme integraci stejně jako je případ asimilace, kdy dochází postupně k začleňování členů menšiny do majoritní společnosti a ti postupně ztrácejí svojí etnickou identitu. V druhém případě se jedná o integraci minority do většinového celku, je jim však umožněno ponechat si svojí etnickou a kulturní příslušnost. Definice podle Eriksena je jinak řečeno integračními stupni.

4.2.1 Integrační modely

Jsou definovány celkem tři modely etnické integrace, a to: asimilace, model „tavicího kotle“ a multikulturalismus (kulturní pluralismus). Nelze však opomenout, že tyto modely jsou jen představou ideálních typů, v čisté podobě jsou ve skutečnosti velmi těžko dosažitelné.

V případě *asimilace* migranti po přestěhování do nové země postupně opouštějí od svých tradic a zvyků, a v rámci integrace do nového sociálního řádu se přizpůsobují normám majoritní společnosti. Přijmout musí mimo nových obyčejů také nový jazyk, životní styl nebo náboženské a kulturní preference, a dochází ke ztrátě etnické identity.

Dalším modelem je tzv. „*tavicí kotlík*“, při kterém vznikají nové kulturní vzorce mísením kultury původního obyvatelstva s kulturou nově přichozích migrantů. Do kultury většinové populace jsou takto přinášeny nové kulturní hodnoty a normy, a tím se vyvíjí nové sociální prostředí. Výsledkem jsou nové druhy pokrmů a kuchyní, módních trendů nebo hudby a umění.

A konečně jako poslední je tzv. model *kulturního pluralismu*. V tomto modelu je zachována rovnoprávnost imigrantů s majoritní společností, je jim umožněna účast na ekonomickém a politickém životě společnosti, přičemž si stále mohou ponechat specifické rysy a prvky své kultury (Giddens, 2013, s. 592).

4.2.2 Aplikace teorie integračních modelů na výzkum

Vietnamská menšina jak v ČR, tak v Německu, ale i v ostatních státech, ve kterých se nachází vietnamská komunita, si dokázala i přes roky strávené v zahraničí a pokusy o integraci zachovat z velké části svoji identitu. Důvodem je velká sounáležitost a silný nacionalismus, který Vietnamci ke své mateřské zemi cítí, ale také proto, že jim bylo po přesídlení umožněno si své kulturní zvyky ponechat. Bylo nezbytné, aby se podřídili zdejšími normám a pravidlům společnosti, většinou kulturním a náboženským zvykům se ale mohly nadále věnovat. Můžeme jmenovat například oslavy Nového lunárního roku, tradiční svatby, stavení buddhistických chrámů nebo zachování silného kultu předků a jejich uctívání. U Vietnamců je také známo, že jen málo jedinců ze starší generace dokážou hovořit jazykem majority, jelikož neměli během let možnost ani potřebu se mu naučit. Situace se obrací až s příchodem nových generací již zde narozených.

Lze tedy říct, že vietnamská komunita v zahraničí nemá tendenci tíhnout k modelu asimilačnímu ani modelu „tavicího kotle“. Teorii nelze aplikovat jednoznačně na celou

komunitu, ale jedná se zde o situaci mezigenerační. Starší generace se stále drží části svých zvyků z původního života ve Vietnamu, to se ale postupně ztrácí s mladšími generacemi, kdy mladí jsou více asimilovaní do majoritní společnosti a sdílí její postoje. Postupem času zapomínají a odkloňují se od původních tradic svých rodičů. U mnoho z nich se však ukazuje touha a snaha o zachování alespoň těch nejdůležitějších prvků vietnamské kultury.

5 Praktická část

5.1 Migrace z Vietnamu a její příčiny

Od roku 1887 do roku 1954 spadal dnešní Vietnam spolu s dalšími okolními státy pod koloniální území náležející Francii, známé jako Francouzská Indočína. Nadvláda Francie nad touto oblastí byla přerušena při druhé světové válce, kdy se vlády nad Indočínou ujalo Japonsko, jehož nadvláda zde trvala do roku 1945, než byla Francie osvobozena. Po tomto období chtěla Francie znovu obnovit své koloniální území, mezitím se však ve Vietnamu utvořilo opoziční hnutí složené z komunistů a vietnamských nacionalistů Viet Minh v čele s Ho Či Minhem, které Francouzům odporovalo. Ho Či Minh pak vyhlásil 2. září 1945 Vietnamskou demokratickou republiku, i přes to, že francouzská nadvláda v zemi byla obnovena. Viet Minh v roce 1946 vyhrálo parlamentní volby v Severním a Středním Vietnamu, a po neúspěšné žádosti o oficiální uznání Vietnamské demokratické republiky Francií, vypuknuly ostré boje, které pak vedly k první indočínské válce. Na jedné straně stál Sever, který byl podporován dalšími komunistickými zeměmi, jako byla Čína a SSSR, mezitím co na druhé straně stál Jih s podporou od západních mocností. Po letech boje utrpěla nakonec Francie porážku v roce 1954, a musela tuto oblast nadobro opustit (Eichler, 2014, s. 107 – 109).

Na základě výsledku Ženevské konference z roku 1954 byl Vietnam rozdělen na dva nezávislé státy podle 17. rovnoběžky, a to na Severní Vietnam¹ v čele s komunisty, a na Jižní Vietnam², který byl podporován USA, Velkou Británií a Francií. Země se měly sjednotit do dvou let na základě parlamentních voleb konané v obou zemích. K volbám však nikdy nedošlo a tak se Severní Vietnam rozhodl pro sjednocení země silou. Ten na severu budoval silnou armádu s pomocí SSSR a Číny, na Jihu zároveň tajně cvičili partyzánskou skupinu Vietkong, která usilovala o svržení jihovietnamské vlády. Z obav rozšíření komunistické ideologie do celé oblasti bývalé Indočíny se do konfliktu zapojilo USA v roce 1964 a začala vietnamsko-americká válka (Spector, nedatováno). Probíhaly divoké boje mezi komunisty a Američany, kterých bylo nasazeno přes jeden milion, a docházelo k bombardování Severu. I přes jejich počáteční převahu, Američané nezládali držet krok s partyzánskou taktikou Vietkongu. Převaha Vietkongu se neustále zvětšovala, a

---

¹ Vietnamská demokratická republika

² Vietnamská republika

veřejnost ve Spojených státech vystupovala stále častěji proti válce formou veřejných protestů. Kombinací neúspěchu pozemních vojenských operací a tlaku veřejného mínění v USA na stažení amerických vojáků z Vietnamu pak definitivně opustili Američané území Vietnamu podepsáním pařížské dohody v roce 1973 (Eichler, 2014, s. 109 – 117).

Válka ve Vietnamu tím však neskončila a největší vlnu migrace vietnamského obyvatelstva ze země zapříčinil až pád jihovietnamské vlády na konci vietnamské války a následné sjednocení země v roce 1975, kdy musely tisíce Vietnamců žijící na území padlého státu utéct ze země kvůli hroící perzekuci po nastolení komunistické vlády. Prchali hlavně po moři, kde se plavili na přeplněných rybářských loďkách, kde trpěli dehydratací a hladem.

Termín uprchlík chápeme jako *„člověka, který se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů“* (Úmluva o právním postavení uprchlíků, 1951).

5.1.1 Důvody k imigraci ze země

Důvodů nutící Jihovietnamce utíkat ze své země bylo hned několik, těmi nejvýznamnějšími byly pád hlavního města Saigon a sjednocení země, hospodářská a společenská situace ve Vietnamu po skončení války, a vznik převýchovných táborů pro lidi, kteří byli podle režimu „nutné k převýchově“.

Vize budoucnosti po vítězství komunismu v zemi měla představovat novou úžasnou éru ve vietnamské historii, nastávající léta mělo představovat období míru, sjednocení, bohaté země a lidu, demokracie a nezávislosti. I přes pozitivního ducha vítězství však panoval mezi občany poražené země strach. Mezi lidmi se rozšiřovala pověst o potrestání každého, který spolupracoval s bývalou vládou. Po převzetí vlády nad celou zemí začala vláda s rozsáhlou likvidační kampaní v podobě veřejných soudů, následných poprav a tajných likvidací. Odsouzena k popravě byla řada bývalých úředníků vinní přísluhovačstvím americkým imperialistům. V zemi probíhala také silná propaganda komunistické strany.

Krátce po převratu přišlo vyhlášení, které nutilo všechny členy bývalé armády nastoupit do převýchovných táborů. Zde se z lidí měli stát čestní občané, kteří budou pomáhat vybudovat novou lepší zemi. Součástí programu v táborech bylo studium (o vietnamské historii, američtí imperialisté jako nepřítel lidu a jejich zločiny, vietnamské

vítězství, nová vize společnosti,...) a manuální práce. Postupně vycházeli na veřejnost hrůzné zprávy o popravách, hladovění, těžkých nucených pracích a nedostatku lékařské péče (Nguyen, Cooper, 1985, s. 125).

5.1.2 Uprchlícké vlny z Vietnamu a jejich průběh

Masový exodus Vietnamců můžeme dělit do tří hlavních vln. První vlna se odehrála bezprostředně po pádu Saigonu v roce 1975, druhá vlna proběhla v období let 1975 až 1979, a třetí vlna během let 1980 až 1986. I po roce 1986 probíhali další útky, ale jejich počet nebyl již tak vysoký. Těsně před pádem jihovietnamské vlády se na jejím území nacházelo kolem 140 tisíc Vietnamců, kteří v době války spolupracovali s vládou a americkými silami, byli proto přesídleni do USA. Celkový počet lidí prchajících ze států jihovýchodní Asie po nastolení komunistického režimu, přesáhl 3 miliony lidí.

Prvními cíli vietnamských uprchlíků byly sousední státy v jihovýchodní Asii, Hongkong či Austrálie. Začala rozsáhlá a finančně velmi nákladná humanitární operace v čele s UNHRC³. Žádná země kromě Číny a Japonska nepovolila uprchlíkům zůstat natrvalo a v některých zemích se nemohli ani vylodit. Země s dočasným povolením začínali mít po třech letech obavy, jelikož příliv uprchlíků ani po tak dlouhé době stále neutichal. V druhé vlně mělo do okolních zemí připlout přes 796 tisíc vietnamských uprchlíků a dalších 42 tisíc přijít po souši (Gibney, Hansen, 2005, s. 666).

Po roce 1975 přibyly k obavám z možné perzekuce také další důvody k opouštění země. Ve Vietnamu zavládla velmi špatná hospodářská situace, lidé trpěli hladem, na trhu byl nedostatek potravin a základního zboží, což vedlo ke stále se zvětšující občanské nespokojenosti. Během roku 1978 a 1979 mělo z Vietnamu vyplout až 300 tisíc uprchlíků. Cílové země však kvůli příliš vysokému počtu proudících imigrantů přestaly nové vlny přijímat. Pomohly až Spojené státy, které přijaly v letech 1979 a 1980 dalších 167 tisíc uprchlíků. V dalších následujících letech dorazilo do uprchlických táborů kolem 250 tisíc lidí, jako poslední větší vlnu lze považovat vlnu z roku 1988 a 1989, kdy požádalo o azyl dalších 120 tisíc uprchlíků. V těchto letech ale zbývalo už jen málo ochotných států nově přichozí přijmout.

Uprchlíci byli v prvotních zemích umístěni v táborech a po splnění určitých kritérií, které si státy určily, mohli být dále přesídleni. Cílovými destinacemi byly státy Evropy,

---

³ Pomocná organizace spadající pod OSN. Jejím cílem je pomoci uprchlíkům, osobám bez státní příslušnosti či žádajícím o azyl. Podporuje prosazování a dohlíží na dodržování mezinárodních dohod o uprchlících.

Velká Británie, Kanada, USA a Austrálie. Mnoho z nich se později vrátila do rodné země s pomocí UNHCR a podpory repatriace a reintegrace ve Vietnamu. Ze začátku to vyvolávalo velké nepokoje u uprchlíků, cítili se být podvedení organizací, která měla za úkol je chránit. Jako reakce pořádali v táborech různé protesty a objevovaly se i násilné konflikty (Vo, 2005, s. 88 – 97).

5.1.3 Boat people

Termínu „boat people“ (*Boat people*, 2019) rozumíme uprchlíky, kteří utíkají na lodi. Termín původně odkazoval na tisíce uprchlíků z Vietnamu, kteří utíkali po moři po skončení vietnamské války v roce 1975. K útěku využívali veškeré vodní dopravní prostředky, které měli k dispozici, plavili se v přeplněných rybářských lodkách, kde se stávali snadnou kořistí pro piráty. Často při dlouhých cestách trpěli hladem a dehydratací, mnoho z nich se také utopilo. Později se termín boat people použil v případě uprchlíků z Kuby a Haiti, když se snažili doplavit do Spojených států, nebo pro Afghánce hledající azyl v Austrálii.

5.2 Historie migrace Vietnamců na území ČR

Migraci Vietnamců do Čech lze rozdělit do třech hlavních období. První období probíhalo mezi lety 1950 až 1989, kdy do země proudilo tisíce mladých Vietnamců, převážně dělníků, praktikantů a studentů, a to na základě mezivládních dohod, které tehdy uzavřela vláda Československa s Vietnamskou demokratickou republikou (později Vietnamskou socialistickou republikou). Přijížděli sem za účelem získání zkušeností a kvalifikace, které by mohli využít zpátky ve své zemi.

Jako další velkou vlnu lze považovat vlnu z období let 1990 až 2005. Mezistátní dohody byly zrušeny, přesto příliv vietnamských občanů neupadal. Do Čech přicházeli rodinní příslušníci Vietnamců již žijící v ČR na základě slučování rodin, do země ale přicházeli stále noví jednotlivci a celé rodiny s vidinou lepší budoucnosti.

Migrace od roku 2005 do současnosti opět zesílila. Utvořila se zde silná vietnamská komunita, která se neustále zvětšuje a rozšiřuje. Její velkou část tvoří drobní podnikatelé, dříve více orientované na oblast textilu, nyní se jedná hlavně kamenné obchody s potravinami a restaurace. Dorůstá také první a druhá generace vietnamských potomků, kteří již považují Českou republiku za svůj domov, ztotožňují se se zdejší kulturou a hodnotami.

5.2.1 Před vládní smlouvou z roku 1973

Historie migrace Vietnamců do Česka začala dříve, než k nám začaly přijíždět velké vlny smluvních dělníků. Již v době, kdy Vietnam spadl pod francouzskou Indochínu, přijížděli do Evropy vietnamští studenti, včetně Československa. V 50. letech k nám také přijela skupina 100 dětí, které byly válečnými sirotky, a byly umístěny v Chrastavě na Liberecku do dětského domova. Byla pro ně zřízena česko-vietnamská škola, mnoho z nich v Čechách později vystudovalo střední a vysokou školu. Podepsání Dohody o vědeckotechnické spolupráci pro praktikanty a učence v oborech jako je strojírenství, textilní a potravinářský průmysl v roce 1956 a Dohody o kulturní spolupráci pro studenty v roce 1957, umožnilo do země přijet stovkám Vietnamců (Pechová, 2007, s. 16).

5.2.2 Vládní smlouva z roku 1973 a následné dění

Největší vlnu migrace však započala smlouva o odborné přípravě občanů Vietnamské demokratické republiky v československých organizacích z roku 1973. V lednu toho roku přijel do Československa vietnamský ministr práce Nguyen Huu Khieu s žádostí o přijetí tisíců vietnamských občanů, kteří by zde byli zaměstnáni v různých oborech pro získání profesionálních zkušeností. Vietnamská vláda se s tímto obrátila i na další státy jako byla Polská lidová republika, Sovětský svaz nebo Německá demokratická republika. Vietnamská vláda přikládala přípravě kvalifikovaných dělníků v hlavních profesních oborech největší význam, jako jedinému pokusu o obnovu a rozvoj ekonomiky země. Jelikož kvalifikace na takovéto úrovni nebyla v jejich zemi za daných podmínek možná, požádali řadu socialistických zemí o pomoc. Výsledky jednání a usnesení, sloužící jako podklad pro následný vznik mezinárodní smlouvy o migraci mezi Vietnamem a ČSR, uvádí Brouček (2003, s. 11 – 12) ve své publikaci.

1. Vietnamská strana požadovala, aby bylo během několika následujících let v ČSR vyškoleno 10 až 12 tisíc vietnamských dělníků. Naléhala, aby vláda přijala až 4 tisíce dělníků tentýž rok, to bylo ale neuskutečnitelné. Nakonec se shodli na jednom tisíci dělníků, kteří budou přijati v roce 1973, a každý další rok kolem 3 až 4 tisíců. Dělníci měli dojet do Česka vlakem přes Rusko.
2. Záměr byl posílat mladé Vietnamce mezi 17 a 25 let, alespoň se sedmiletým vzděláním. Důraz byl kladen také na jejich fyzickou a duševní stránku, aby byli schopni zvládat profesi, ve které měli být v blízké budoucnosti vyškoleni.

3. Dělníci měli nejdříve projít šestiměsíčním intenzivním jazykovým kurzem, první tři ve společných střediscích a zbytek již na pracovištích, kde dojde rovnou k výuce profesí a seznámení s pracovištěm. Další fází byla odborná příprava skládající se z teorie a praktického výcviku. Učební plány používané českými školami a učilišti byly pozměněny tak, aby vyhovovaly výuce a náročnosti vietnamského obyvatelstva.
4. Po vyučení mělo zůstat v ČSR 60% až 70% učenců, kteří by nadále zůstali ve firmách k získání výrobní praxe. Ta mohla trvat až tři roky, tak aby celková doba pobytu na území ČSR nepřesáhla 6 let. Spojené s ekonomickou situací té doby, kdy se strojírenský obor potýkal s nedostatkem pracovních sil, byla následná výrobní praxe vietnamských dělníků pro ČSR přínosem.

Po sjednání smlouvy v roce 1973 přijížděli Vietnamci do Čech v 9 turnusech. Následovaly další smlouvy z roku 1979 a 1980 o příchodech dalších učňů, stážistů a praktikantů v různých průmyslových oborech. Celková doba pobytu byla tentokrát určena na 7 let pro učně a 4 roky pro stážisty s možností prodloužení. Nejvíce vietnamských obyvatelů bylo v letech 1980 a 1981, kdy jejich počet na našem území dosáhl 30 tisíců osob. Poté docházelo k jejich postupnému snižování, v roce 1985 jich tu zbylo už jen okolo 19 350 osob. V roce 1990, kdy byla ukončena mezivládní smlouva, se jejich počet postupně snížil až na jednu třetinu původního počtu.

Vietnamci do Čech přimigrovali také ze Slovenska, Polska a Maďarska. Velké množství jedinců přišlo také z Německa v roce 1993 a 1995, kdy došlo k rozvázání pracovní smlouvy s Německem a následné repatriaci do Vietnamu s nabídkou finančního obnosu od německé vlády v případě, že opustí zemi. Mnozí z nich se ale rozhodlo do jiné evropské země. Usídlovali se hlavně v pohraničí (Cheb, Potůčky aj.) a část v Praze.

5.2.3 Formování vietnamské komunity v 90. letech

Podobný osud, soudržnost a pocit sounáležitosti mezi Vietnamci mělo za důsledek postupného rozrůstání vietnamských komunit v lokalitách, kde se jich mnoho soustřeďovalo. Možnost slučování rodin a následný příchod dalších vln rodinných příslušníků umožnil vznik rodinných okruhů a komunity v pravém slova smyslu. Komunita mimo ojedinelých osob, které fungovali jako prostředníci mezi vietnamskou komunitou a českou společností, byla zvenčí velmi uzavřená a soběstačná, uvnitř ní však docházelo k strukturalizaci a autonomní stratifikaci.

V 90. letech bylo veškeré dění týkající se vietnamské komunity soustředováno kolem života na tržnici, kde drtivá většina Vietnamců začala podnikat. Celé rodiny trávily svůj veškerý čas na tržnicích, kde měli svůj stánek nebo provizorní boudu s oblečením a dalším drobným zbožím. Přes horka i kruté zimy zde trávili celé dny bez odpočinku, mnohdy i se svými dětmi, aby mohli uživit svoje rodiny. Život na tržnici nebyl důležitý jen po ekonomické stránce, ale odehrával se tu také veškerý sociální kontakt mezi příslušníky. Rodiny mezi sebou vytvářely přátelství i přes to, že byli mezi sebou konkurence, a pro mnohé tyto přátelství znamenala stejně jako vlastní rodina. Mnohdy tržnice fungovaly a stále i fungují jako správní, kulturní, mediální nebo komunitní centra. Například v Sapě, největší vietnamské tržnici v Čechách sídlící v pražské Libuši, nalezneme sídla různých vietnamských podnikatelských subjektů a neziskových organizací, které jsou významné pro chod celé vietnamské komunity (Kocourek, 2006, s. 50 – 54).

S příchodem nového tisíciletí se Vietnamci postupně začali stěhovat do kamenných obchodů. Začínali s prodejem oděvů, poté se přesunuli k prodeji potravin (známé jako „večerky“). V posledních letech můžeme pozorovat velký nárůst populárních vietnamských restaurací, ale také nehtových a kosmetických salónů. Všichni stále sdílí společný znak, a to že pracují každý den, od ranních do pozdních hodin. Nově příchozí a nezkušení migranti jsou závislí na „starousedlících“, již zběhlých a zkušených v životě v Česku. Jazyková bariéra, nedostatek financí a neznalost českých zákonů mnohým brání v samostatném podnikání, stávají se tak pracovní silou pro zámožnější Vietnamce, kteří potřebují výpomoc ve svých podnicích.

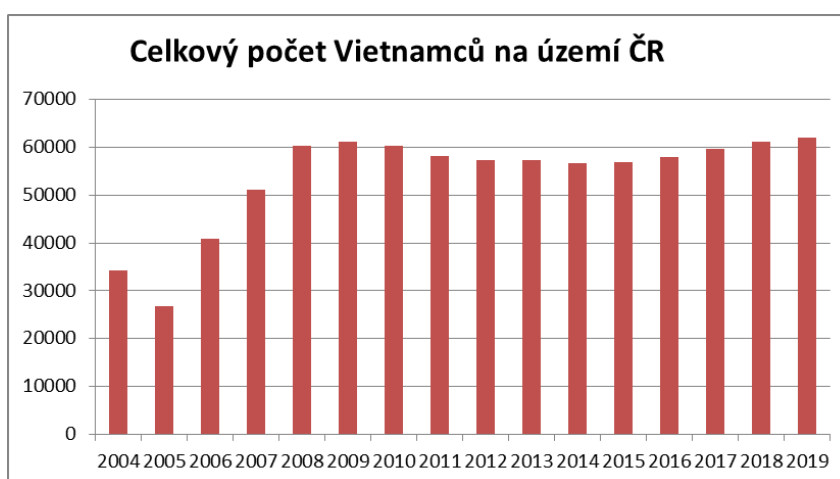
Již zmiňovaní „starousedlíci“ jsou myšleni Vietnamci, kteří u nás již studovali či pracovali před rokem 1989. Mají zkušenosti a znalosti o životě v Čechách, a zároveň mají vybudované zázemí pro zdejší život. Mnoho z nich se tak stali vůdčími a respektovanými osobnostmi, které stojí v čele jak společenského, tak podnikatelského života ve vietnamské komunitě (Pechová, 2007, s. 23). Své znalosti také využilo mnoho z nich pro zprostředkování tlumočnických, právních a dalších služeb, které jsou v komunitě velmi žádanými službami vzhledem ke špatné znalosti českého jazyka mezi ostatními členy komunity.

5.2.4 Vietnamská komunita v ČR dnes

V současnosti jsou Vietnamci 3. nejpočetnější menšinovou skupinou v České republice ihned za Slováky a Ukrajinci. Nejčastěji v ČR žijí Vietnamci na základě povolení

k dlouhodobému nebo trvalému pobytu, které získávají za účelem podnikání nebo sloučení rodin. Pár jedinců zde žije na základě získaného azylu. Zbytek získalo české občanství, jedná se zejména o mladší generace.

Český statistický úřad (2020a) udává celkový počet Vietnamců s povoleným pobytem či uděleným azylem ve výši 61 952 osob, z čehož jsou 28 370 žen a 33 582 mužů, jejich počet je však odhadován až na 100 tisíc. S dlouhodobým povolením k pobytu⁴ tu žije 61 844 osob, z čehož 52 441 má povolení k pobytu trvalému. Status azylanta bylo uděleno 42 osob. Nejvíce koncentrování jsou v pohraničních oblastech, v ústeckém a karlovarském kraji, v Brně a nejvíce se jich nachází v Praze, kde žije skoro 11 a půl tisíce Vietnamců (ČSÚ, 2020b). Na území Čech žijí také čeští občané vietnamského původu, dle dat Ministerstva vnitra bylo od roku 2001 do 2019 uděleno české občanství celkem 2 382 osobám s vietnamským původem (ČSÚ, 2020c).

Graf č. 1: Celkový počet Vietnamců na území ČR v letech 2004 – 2019

(zdroj: Český statistický úřad)

Postupně se počet vietnamské menšiny navyšoval přirozeným způsobem. Vietnamci tu začali zakládat rodiny a své potomky přivedli na svět v Čechách. Významnou složkou komunity však zaujímá také rodina a příbuzní těch, kteří přišli před rokem 1989. Ti začali přivádět své blízké, když si zde vybudovali dostatečné zázemí. Rodinní příslušníci přicestovali s vidinou zlepšení své ekonomické situace. V drtině případů na migraci závisela i celá rodina jedince, která od něho očekávala pravidelné finanční příspěvky.

⁴ Pobyt nad 12 měsíců

Podle Českého statistického úřadu (2020d) je u Vietnamců nejčastějším způsobem výdělečné činnosti podnikání na základě živnostenského oprávnění. Na konci roku 2019 mělo platné živnostenské oprávnění celkem 20 733 osob. Začínali na již zmiňovaných tržnicích, které byly soustředovány hlavně v pohraničních oblastech a ve velkých městech jako je Praha či Brno, kde prodávali levné zboží dovezené z Číny (textil, obuv, elektronika), tabákové a lihové výrobky, a další drobné zboží v závislosti na poptávce. S postupem času a vývojem ekonomiky, a také v souvislosti s velkou konkurencí na textilním trhu, se mnoho živnostníků vydalo na zcela jiný směr podnikání, a to v podobě obchodů s potravinami, restaurací a restaurací rychlého občerstvení. V současné době sledujeme velký nárůst a rozvoj služeb, jako jsou nehtová studia, kadeřnictví, salony nebo masáže. Také s příchodem nové mladší generace již vystudované ve vysokoškolských oborech různého odvětví vzniklo množství vietnamských firem zaměřující se na zprostředkovatelské a poradenské služby (zejména v oborech právních, ekonomických, finančních a překladatelských), které pomáhají vietnamské komunitě v úředních věcech a dalších záležitostech souvisejícími se životem v ČR (Kocourek a kol., 2018, s. 53).

Svaz Vietnamců v ČR a další vietnamské organizace v Čechách

Nejvýznamnější organizací vietnamské menšiny je oficiální Svaz Vietnamců v ČR, který vznikl na konci roku 1999. Funkce a cíle tohoto Svazu tvoří dnes širokou škálu. Snaží se zastřešovat celou vietnamskou komunitu v Čechách, starat se o její členy a zároveň udržovat a kontrolovat její chod. Pomáhá budovat a udržovat vztahy mezi vietnamskými občany a funguje jako podpora při jejich občanském životě a podnikatelských aktivitách. Na druhé straně buduje vztahy s českým státem a širokou veřejností, a snaží se přiblížit tuto dříve velmi uzavřenou komunitu běžnému českému občanu. Existuje řada dceřiných poboček Svazu ve městech, kde žije velký počet Vietnamců (např. v Teplicích, Ostravě, Brně, Chomutově, Hradci Králové, atd.), které mají na starost činnost na lokální úrovni. Pražská pobočka funguje pro Prahu, ale také jako ústřední výbor pro celou republiku. Jeho představitelé jsou voleni mezi nejaktivnějšími členy komunity, tyto posty jsou obsazovány významnými a respektovanými osobami, které pro Svaz a vietnamskou komunitu mnoho přinesly. Svaz funguje jako nezisková organizace, takže členové a představitelé musí investovat mnoho svého času a úsilí do

jejího chodu.⁵ Mezi činnosti, které Svaz pořádá pro své lidi, patří např. různé kulturní akce s národním charakterem, propagační akce vietnamské kultury, kurzy vietnamského jazyka či letní tábory pro děti apod.

V České republice však existují dalších desítek svazů a organizací vedené vietnamskými občany. Velmi známým pojmem je Klub Hanoi, dnes se již nazývá SEA-1 (*South East Asia – Liaison, z. s., 2020*), a utváří jej skupina lidí složená hlavně ze studentů, kteří se zajímají o země JV Asie, zejména o Vietnam. Jejich cíli jsou např. podpora integrace migrantů v ČR pomocí vzdělávacích center, informovat společnosti o vietnamském životě a kultuře a naopak, nebo se snaží o realizaci rozvojových plánů v JV Asii. Vedle toho pořádají také různé jazykové kurzy, přednášky, kulturní akce a mnoho dalších pro širokou veřejnost. Jako další můžeme vyjmenovat např. Asociaci Českých občanů Vietnamského původu (*Hội người Czech gốc Việt, 2020*), která byla založena Vietnamci se snahou o zachování vietnamského jazyka, kultury a tradic zdejších vietnamských občanů. Spolek Van Lang (*Vietnamská národnostní menšina, 2020*) se zase zaměřuje na literaturu, kulturu a lidská práva. Jelikož jsou Vietnamci buddhisté, existují zde také nábožensky zaměřené spolky, jako je např. Vietnamský klub sympatizantů s buddhismem v EU, pražské Společenství vietnamského buddhismu v ČR nebo Vietnamské buddhistické společenství se sídlem v Chebu.

5.2.5 Stálé zvyšování počtu migrantů a jejich překážky v ČR

Časem k nám začali migrovat vedle příbuzných usedlíků i jedinci bez jakéhokoliv kontaktu v ČR, zaslechli však pověsti o pohádkově bohatých zemích, kde mají možnost rychle zbohatnout a pomoci tak své finanční situaci. Největší vlna nových přistěhovalců byla v letech 2006 až 2009, kdy se vietnamská komunita zvětšila takřka o polovinu. Z tohoto důvodu vzniklo na území ČR a Vietnamu spoustu agentur, které zprostředkovávají cesty do západních zemí. Existují jak legální agentury, které jsou registrované na vietnamském ministerstvu práce, ale také ty nelegální, kde je největším zájmem zprostředkovatelů zisk. Cesta za novým životem může stát něco mezi 6 a 14 tisíci USD, což pro normálně pracujícího Vietnamce představuje astronomickou částku (Pechová, 2007, s. 26).

---

⁵ Získáno z krátkého rozhovoru s panem Phan (Místopředseda Vietnamského svazu Ústeckého kraje) při příležitosti akce Vietnamského dne dětí dne 06.09.2019.

Cesta za lepším životem do ČR je tedy pro obyčejného vietnamského občana velmi náročná po finanční, fyzické ale také psychické stránce. Většina z nich se zadluží u širokého příbuzenstva, bank a lichvářů. Ti z nich, kteří se sem opravdu dostanou, přijíždí s přílišným očekáváním bez jakékoliv znalosti zdejší země, jazyka a aktuální situace. Nemají šanci znát zákony a tím pádem i veškeré povinnosti, které tu musí jako cizinec splňovat a dodržovat. Stávají se tak zcela závislými na zprostředkovatelských službách a tlumočnících, kteří jim zajišťují potřebné dokumenty k pobytu včetně ubytování. Toto všechno podstupují, aniž by měli záruku, že slíbenou práci opravdu získají a že za ni dostanou náležitě zapláceno.

Přísun nových migrantů bylo však ovlivněno několika faktory, které významně snížili a omezili migraci Vietnamců do Čech. Hospodářská krize, která zasáhla Českou republiku v roce 2009, mimoto měla za následek masivní propouštění vietnamských pracovníků, z nichž se většina musela vrátit zpět domů. Jak získat finance Vietnamcům také ztížila vláda, která požadovala dodržování pravidel a norem týkajících se podnikání, a pověřila příslušné orgány k důslednějším kontrolám. Postupem času se více zpřísnily podmínky k udělení povolení k pobytu pro cizince a přibyla povinnost složení zkoušky z českého jazyka, což představovalo pro Vietnamce značnou překážku (Kocourek, 2018, s. 25).

5.2.6 Vietnamci jako oficiální národnostní menšina

Rada pro národnostní menšiny (2021) je definována jako: *„Rada vlády pro národnostní menšiny (dále jen „Rada“) je stálým poradním a iniciativním orgánem vlády České republiky pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků Rada v rámci své působnosti sleduje dodržování Ústavy České republiky, Listiny základních práv a svobod, mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách, ..., zákonů a dalších právních norem ve vztahu k příslušníkům národnostních menšin.“*

Svaz Vietnamců v České republice v listopadu roku 2007 zažádal o členství v Radě vlády pro národnostní menšiny. Jako reakci začali na jednání Rady zvat Ing. Duong Viet Dunga, jakožto hosta a zástupce vietnamské komunity. V únoru roku 2012 pak vyslovil bývalý předseda Vietnamského svazu v ČR Tran Viet Hung žádost vládě a Parlamentu za Svaz a celé vietnamské obyvatelstvo, aby byl vietnamské komunitě udělen status oficiální národnostní menšiny. Byli toho názoru, že by si vietnamská komunita zasloužila vzhledem ke společné historii obou zemí a také rozsáhlé vietnamské komunity v Čechách, své

právoplatné místo v české společnosti a rovnoprávné podmínky pro své členy. Také doufali ve větší možnosti týkajících se jednání s úřady a vládou ohledně ekonomických či kulturních záležitostí.

Vietnamská komunita představovala početnou minoritu České republiky, zároveň se zde menšina utvářela historicky, chtěli proto být ostatními uznáváni. Vietnamci byli v roce 2012 třetí nejpočetnější etnickou skupinou na území ČR, hned za Ukrajinci a Slováci. Uznání by též usnadnilo integraci vietnamských občanů do české společnosti. Po žádosti se pak na každém zasedání Rady argumentovalo o tom, zdali se má udělit vietnamské komunitě členství v radě. Ke konečnému výsledku došlo 3. července 2013, kdy vláda rozhodla o jejich přijetí a Usnesením č. 530 (*Ministerstvo vnitra ČR*, 2013) jmenovala RNDr. Pham Huu Uyena, CSc. členem Rady vlády pro národnostní menšiny.

Práva příslušníků národnostních menšin

S udělením statusu uznávané národnostní menšiny přicházejí pro vietnamskou komunitu nové možnosti a výhledy do budoucna. Mají nyní právo na aktivní účast v životě kulturním, politickým i hospodářským ve veřejných a těch záležitostech, které souvisejí s národnostními menšinami prostřednictvím výborů pro národnostní menšiny. Důležitým prvkem je možnost o zachování a rozvoji jejich jazyka, s možností zřizovat soukromé školy s vyučováním ve vietnamském jazyce, udržování kultury a tradic s důrazem na jejich respektování. Stát v tomto ohledu přispívá poskytnutím dotací na programy zaměřené např. na divadla, galerie, knihovny, dokumentační činnosti a dalších jejich aktivit (*Zákon č. 273/2001 Sb.*)

Dvojí občanství

V ČR může požádat o občanství ministerstvo vnitra cizinec s trvalým pobytem na území České republiky alespoň 3 roky (pro státní příslušníky zemí EU) a 5 let (pro státní příslušníky zemí mimo EU). Toto se nemusí vztahovat k lidem, kteří splňují některou z těchto podmínek: žadatel se narodil v ČR, alespoň jeden rodič má občanství ČR, byl osvojen českými rodiči, manžel nebo registrovaný partner se kterým žije je občanem ČR, či pokud mu byl na území ČR udělen azyl. Žadatel musí mít také čistý trestní rejstřík, znalosti českého jazyka a plní povinnosti vyplývající z právních předpisů (odvádění daní, placení pojištění a ostatních poplatků).

Zákon o státním občanství ČR (*Udělení státního občanství České republiky*, 2020) umožňuje občanům nabývat dvojího občanství. Díky tomuto zákonu začalo žádat o

občanství mnohem více Vietnamců, jelikož si mohli při nabytí nového občanství zanechat i to vietnamské.

5.3 Historie migrace Vietnamců na území Německa

K roku 2016 bylo v Německu zaznamenáno více než 176 tisíc lidí s vietnamským původem. Někdejší rozdělení Německé republiky na západní a východní část měla vliv i na příliv a způsob života těchto přistěhovalců. Největší vlna příchozích imigrantů z Vietnamu do bývalého západního Německa se odehrála v polovině 70. let, kdy tisíce lidí žijící na území padlého státu Jižního Vietnamu museli prchat před nastolení komunistické vlády. Většina z nich upouštěla zemi na člunech a lodích, odtud výraz „boat people“. Německá spolková republika přijala zhruba 20 tisíc lidí, přičemž většině z nich bylo uděleno německé občanství (OGD, 1998, s. 10). Jejich množství se s časem více a více zvyšovalo hlavně z důvodu slučování rodin, kdy se k azylantům připojovali jejich příbuzní. K jejich velmi úspěšné integraci do společnosti napomohla řada jazykových a vzdělávacích kurzů, které jim byly poskytnuty západoněmeckou vládou.

Mluvíme-li pak o východním Německu, zde obdobně jako v Čechách přišla největší vlna Vietnamců v 80. letech na základě dohody vlád obou zemí. Jejich cílem bylo získání zkušeností a praxe v různých průmyslových odvětvích, které by v budoucnu využili při budování vietnamského státu. Jelikož do Německa přijeli s vidinou brzkého návratu domů, nebylo dělníkům věnováno ani zdaleka podobné úsilí a nápomoc k integraci, jako to bylo u druhé skupiny. Po znovusjednocení Německa a skončení pracovní dohody se tudíž setkávali s mnohými potížemi a jejich legální pobyt v zemi byl velice nejistý.

5.3.1 „Moritzburgerové“ a vietnamští studenti v Německu

Historie migrace mezi Vietnamem a Německem začala na pomezí let 1955 a 1956, kdy město Moritzburg nedaleko Drážďan, přijalo skupinu 348 studentů ve věku 10 až 14 let, přezdívané „Moritzburgerové“. Byla to již druhá přijatá skupina v rámci programu Solidarita, předtím do Německa přijely děti ze Severní Koreje. Tato akce proběhla jako solidární iniciativa ze strany NDR pro školní a odborné vzdělávání. Po ukončení školy mnoha z nich dále absolvovala vzdělávací program nebo dokončili vysokoškolský titul. Do Vietnamu se vraceli již jako dospělí, kde začali pracovat na vysoce hodnocených pracovních pozicích.

Děti zůstali v NDR 3 roky a většina se do Německa už nikdy nevrátila. Dodnes řada z nich na zemi stále vzpomíná, a strávené roky si připomínají na každoročním srazu v Hanoji, který je iniciován ze strany německého velvyslance ve Vietnamu. Většina bývalých „moritzburgských“ dětí dnes zaujímá v Hanoji vysoké pozice, jako pracovníci na německém velvyslanectví nebo v německých společnostech se sídlem ve Vietnamu (Weiss, 2005, s. 24 – 30).

Za první vietnamské migranty v Německu můžeme považovat studenty, kteří začali přicházet do Západního Německa v 60. letech. Jednalo se především o příslušníky privilegovaných rodin sociální třídy bývalé Vietnamské republiky. Před koncem Vietnamské války v roce 1975, žilo na území Západního Německa již 2055 vietnamských migrantů, převážně studentů. Tato skupina dodnes v Německu představuje jedinečnou komunitu, většina z nich kvůli okolnostem související s válkou ve Vietnamu musela v Německu zůstat, kde obsazovala vysoko kvalifikovaná pracovní místa v oblastech medicíny a přírodních věd. Dnes mnoho z nich žije ve vietnamsko-německém manželství a mají německá občanství (Beuchling, 2003, s. 197).

Podobná situace se odehrávala také ve Východním Německu, kdy v 60. a 70. letech stále rostl počet přijíždějících studentů, tentokrát pocházející z Demokratické vietnamské republiky (Severní Vietnam). Po skončení války a vzniku Socialistické vietnamské republiky přesun obyvatelstva stále pokračoval, jednalo se zejména o vietnamské studenty, žáky, učně a stážisty. Do roku 1988 přišlo do Východního Německa celkem 42 tisíc vietnamských studentů. Většina z nich se po svých studiích do Vietnamu opět vrátila, na rozdíl od studentů ze západní části země (Weiss, 2005, s. 25).

5.3.2 Vietnamští uprchlíci v Západním Německu

Když první imigranti přišli do Německa na konci 70. let, neexistovala zde žádná etnická komunita, a tak vztahy mezi Němci a Vietnamci byly velmi vzácné. Do té doby žilo na území Německa velmi málo Vietnamců. V Západním Německu se jich nacházelo okolo 1600, většina z nich byli jihovietnamští studenti.

Po skončení Vietnamské války a definitivní porážce Vietnamské republiky, dorazila do SRN velká vlna Vietnamců jako političtí uprchlíci. První vlna se skládala převážně z vysoce postavených členů armády a politiků jihovietnamské vlády (Beuchling, 2003, s. 197). Nejvíce jich ale přišlo při druhé vlně počínaje rokem 1978. Tato skupina se již skládala ze širokého sociálního spektra, ze země utíkali příslušníci čínských menšin,

náboženské skupiny, členové jihovietnamské elity ale také vysoce kvalifikované osoby z různých průmyslových oborů nebo zemědělci. Jihovietnamci prchali ze země na člunech ze strachu z politické represe. Od komunistické vlády mnohým hrozily převýchovné a pracovní tábory, docházelo také k restrukturalizaci vzdělání a ekonomického systému, která měla za následek rozsáhlou hospodářskou krizi. Uprchlíci byli usazeni do uprchlických táborů, odkud byli následně s pomocí UNHCR přesunuti do dalších zemí, které uprchlíky přijali včetně Západního Německa (Eichler, 2014, s. 109). Dohromady bylo na území SRN přijato přibližně 38 tisíc uprchlíků. K přijetí takového množství uprchlíků přispěla také nesmírná podpora ze strany veřejnosti a médií. Vietnamská diaspora mnohým připomínala odsun 12 miliónů Němců z bývalých východních teritorií po roce 1945, a také pocit viny za události 2. světové války přiměla občany cítit potřebu utečencům pomáhat.

Mnoho Němců nabízelo různé finanční dotace, práci ale také ubytování. Rasové předsudky proti Vietnamcům byly mnohem mírnější než proti uprchlíkům z islámských či afrických zemí. Důvodem byly stereotypní postoje vůči jihovýchodním Asiatům, kteří byli portrétovaní jako pilní a pracovití. Díky těmto rysům měli Vietnamci, ve srovnání s ostatními národy, nejlepší předpoklady k začátku nového života na německém území. Po přijetí byli shromažďováni v centrálních táborech a dále pak rozdělováni do jednotlivých spolkových zemí. Měli možnost ve výběru města, pokud v nich žili jejich příbuzní. Uprchlíkům bylo také značně napomáháno k sociální integraci, kdy museli podstoupit několikaměsíční jazykové a integrační kurzy. Po šesti měsících mohli uprchlíci začít pracovat, a tamější rychlý hospodářský rozvoj umožnil Vietnamcům rychle se zapojit do pracovního života a co zájemcům o studium byla přidělena finanční podpora (Blume, 1988, s. 341 – 381).

I přes veškerou podporu a snahu, která byla jihovietnamskému lidu poskytnuta, nebyla jejich integrace do společnosti tak jednoduchá, jak se zprvu mohli domnívat. Uprchlíci sice již neočekávali, že by se do Vietnamu někdy vrátili, a vynakládali velké úsilí do své integrace, jako jedna z největších překážek však zůstával německý jazyk. Kvůli jeho obtížnosti se jazyk naučila ovládat až druhá generace, která již vyrostla na území Německa. Znalost jazyka jim umožňovalo najít lépe placené zaměstnání. Například data z Mnichova ukazují, že na začátku 80. let měla práci více než polovina Vietnamců ve věku nad 16 let, v druhé polovině to byly již dvě třetiny a konečně v roce 1989 až tři čtvrtiny všech Vietnamců, a to 780 z celkových 1570 jedinců (Bösch, Phi, 2018, s. 14).

5.3.3 Vietnamští dělníci ve Východním Německu

Největší skupinu Vietnamců žijících na německém území tvoří bývalí dělníci, kteří přišli do Německa v 80. letech minulého století, a drtivá většina v zemi již zůstala. Jejich historie je zcela jiná, než byla u vietnamských uprchlíků. Do bývalého Východního Německa přišlo kolem 70 tisíc vietnamských dělníků, ze stejného důvodu, jak tomu bylo v případě Československa, a to na základě pracovní dohody mezi NDR a Vietnamskou socialistickou republikou z roku 1980. V zemi se mělo vystřídat tisíce vietnamských pracovníků pro získání zkušenosti a praxe v různých oborech, které by mohli později využít ve své válkou zdevastované zemi.

Na rozdíl od uprchlíků, na dělníky bylo pohlíženo jako na věrné příznivce komunistického režimu, kteří za to byli odměněni prestižní pracovní smlouvou v zahraničí. Alespoň jedna třetina všech migrantů tvořily ženy, ale všem dělníkům bylo výslovně zakázáno dorazit do země s rodinou. Mezitím co Vietnamci na západě prošli intenzivním jazykovým kurzem a integračním systémem, východním dělníkům nebylo v tomto ohledu věnováno tolik pozornosti, jelikož se očekávalo, že se brzy vrátí zpátky domů. Smluvní pracovníci nebyli ani nijak podporováni majoritní společností, jako tomu bylo u uprchlíků, protože žádné dobrovolnické organizace, média ani soukromé příspěvky pro ně nebyly povoleny. Byl jim pouze nabídnut tříměsíční jazykový kurz, měli alespoň stejný přístup k lékařské péči jako všichni ostatní (Bösch, Phi, 2018, s. 6).

Příchod dělníků lze rozdělit na dvě vlny, první se odehrála mezi lety 1980 a 1984, druhá v letech 1987 až 1989. V první polovině 80. let se v NDR střídali turnusy vietnamských dělníků již s předchozími pracovními zkušenostmi z Vietnamu, skládali se z kvalifikovaných pracovníků, inženýrů i bývalých vojáků blízkých režimu. Největší vlna příchozích přišla ale v letech 1987 a 1988, kdy celkový počet nově příchozích dělníků dosáhl skoro 51 tisíc. Okolo 75 % dělníků v první vlně opravdu absolvovalo odborné školení v oboru a prošlo 200hodinovým kurzem německého jazyka, zatímco až 85 % pracovníků z druhé vlny pracovalo v průmyslu prakticky bez odborného zaškolení a nulovou znalostí němčiny. Už v té době znamenala pro dělníky pracovní migrace jedinou možnost, jak zajistit svou rozšířenou rodinu ve Vietnamu. Rotační systém, kdy se dělníci měnili po čtyřech nebo pěti letech, jim umožňoval udržovat blízké vztahy se svými příbuznými a měli možnost posílat remitence. Pracovníci měli také povinnost odvádět 12% ze své mzdy vietnamské vládě pro „rozvoj a ochranu své vlasti“ (Rändchen, 2000, s. 6).

Kontakt dělníků s Němci byl velmi omezený, dělníci byli také pod neustálým dohledem východoněmecké vlády, spíše aby zabránili, než pomohli integraci Vietnamců do společnosti. Po příjezdu byl dělníkům například sebrán pas a ihned je odvezli do etnicky a podle pohlaví rozdělených bytů. Vést vztahy s Němci byly zakázané a případné těhotenství by mělo za následek okamžitou deportaci migranta do Vietnamu. I přes všechny podmínky, pod kterými museli Vietnamci v NDR žít, mnoho z nich považovalo svůj pobyt v Německu za „ráj“, kde jim bylo umožněno vydělat si mnohonásobně vyšší sumu než ve Vietnamu, a pomoci tím tak své rodině.

5.3.4 Situace po pádu Berlínské zdi

Pád Berlínské zdi a znovusjednocení Německa v listopadu 1989 přinesl zlomový okamžik pro vietnamskou komunitu v Německu, mnoho podniků začalo propouštět vietnamské pracovníky bez ohledu na to, kolik času jim ještě do konce smlouvy zbývalo. Uzavírala se také zařízení, kde byli dělníci ubytovaní. Dělníkům bylo státem nabídnuto 3000 německých marek ke zpětné repatriaci do země, byly také prováděny masové deportace neúspěšných žadatelů o azyl a těch s kriminálním záznamem. Celkově se do Vietnamu vrátila dobrovolně asi polovina (cca 34 tisíc) dělníků, mezitímco ostatní zůstali v Německu s nelegálním či nejistým migračním statutem. V následujících letech se řada Vietnamců znovu snažila migrovat do Německa s žádostí o udělení azylu. Znovusjednocení Německa skoro nijak neovlivnilo život Vietnamců ze západní části země, na život jejich krajanů to však mělo velký dopad. Snižující se míra nezaměstnanosti a zvyšování životních nákladů pro obyvatele původního NDR vyústila v novou vlnu nacionalismu mezi obyvatelstvem, která vedla ke xenofobnímu a rasistickému násilí proti migrantům na začátku 90. let. Vietnamci, jako největší etnická menšina ve Východním Německu, byli během roku 1992 mnohokrát napadáni (Wolf, 2007, s. 8).

Pád zdi také znamenal moment, kdy došlo k prvnímu kontaktu mezi dělníky a uprchlíky. Celkový počet Vietnamců v Německu, čítající tentokrát obě skupiny, vzrostl ze 46 tisíců v roce 1991 na 97 tisíc jen o tři roky později (Hillmann, 2005, s. 84). Po vypršení pracovní smlouvy se mnoho dělníků, jak z bývalého východního Německa, tak také z ostatních východních států, snažilo o získání azylu v Německu. Vztahy mezi oběma stranami byly komplikované, západní Vietnamci měli proti Vietnamům na východě předsudky, a drželi se dál od Severovietnamců. Situace dělníků byla velice obtížná a očekávali pomoc od svých krajanů, ti však nabídli pomoc jen přátelům svých rodin, které

znali z Jihu, nebo těm, kteří pocházeli ze stejného kraje, odkud přišli sami (Phi, 2017, s. 88).

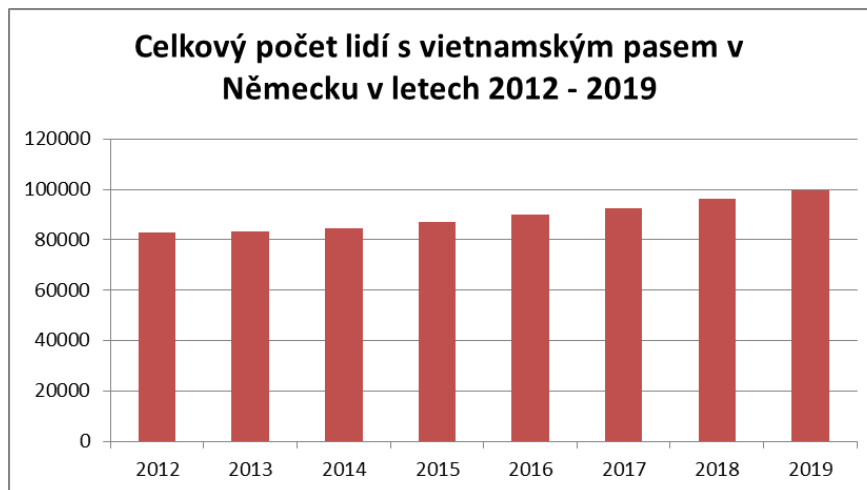
Východoněmečtí Vietnamci, kteří se rozhodli i přes nepříznivé podmínky zůstat nadále v zemi, museli soutěžit s ostatními Němci na již tak vypjatém trhu práce, postupně ale začala vznikat první občanská sdružení, některá i ve spolupráci s Němci, která zastupovala zájmy této komunity. Mnoho Vietnamců začalo podnikat, otvírali si malé obchůdky a restaurace s rychlým občerstvením, aby si vydělali na živobytí a udrželi si své povolení k pobytu.

V nové vlně příchozích po roce 1990 přišli zejména Vietnamci, kteří do země přijížděli na základě slučování rodin, nebo ti, kteří v Německu hledali azyl. V letech 1998 až 2009 byl Vietnam na seznamu deseti zemí, odkud přicházelo nejvíce žádostí o udělení azylu Německem. Dnes je čím dál méně žádostem vyhověno. Jedna migrační strategie Vietnamců, která byla využívána zejména ženami, bylo získání povolení k pobytu pomocí uzavření falešného manželství nebo početí, neboť žena s narozeným dítětem mohly zůstat v zemi, pokud měl otec německý pas či povolení k trvalému pobytu. Další častou strategií, jak přivést do Německa své rodinné příslušníky, bylo získání povolení ke vstupu do země pro specializované kuchaře. Povolení dostali, pokud vietnamské restaurace dokázali, že nemohou v Německu najít správného kuchaře. Touto cestou sem mohli dostat své příbuzné, pokud rekrutovaná osoba prokázala, že ve Vietnamu podstoupila nejméně dvouleté školení nebo má za sebou šestiletou profesní praxi. Restaurace se musely specializovat na vietnamskou kuchyni, proto lze považovat konverzi asijských restaurací na vietnamské jako migrační strategii (Schmiz, 2011, s. 97).

5.3.5 Vietnamci v současném Německu

Vietnamská komunita v Německu je dnes 3. nejpočetnější etnickou menšinou pocházející z Asie, s celkovým počtem 99 725 osob ke konci roku 2019, z toho 44 245 mužů a 55 475 žen (*Ausländer in Deutschland nach Herkunftsland bis 2019*, 2020). Do této skupiny však nejsou zahrnuti jedinci s vietnamským původem, kteří mají již německé občanství, jelikož německá vláda tuto skupinu nezahrnuje do statistik. Mezi lety 1981 a 2007 se více než 41 tisíc vietnamských občanů vzdalo vietnamského občanství, dnes se jejich počet pohybuje zhruba okolo 80 tisíc (Wolf, 2007, s. 3). Odhaduje se také, že od roku 2005 se v zemi pohybovalo dalších cca 40 tisíc lidí vietnamského původu, kteří v Německu pobývali krátce či bez patřičného povolení k pobytu. Nelegální imigranti

přicházejí z východní Evropy, ve kterých získali pracovní víza, lepší příležitost však vidí v západních zemích (Hillmann, 2005, s. 80).

Graf č. 2: Celkový počet osob s vietnamským pasem v Německu letech 2012 - 2019
(zdroj: Statistisches Bundesamt)

Většina migrantů první generace stále vlastní vietnamský pas (kolem 71%), zatímco zbytek je německými občany. V druhé a třetí generaci vietnamských potomků je situace opačná, kdy 46 tisíc lidí má německé občanství a 16 tisíc patří k vietnamské státní příslušnosti (Wolf, 2007, a. 15). Na konci roku 2019 žilo na území Německa celkem 715 Vietnamců bez povolení k pobytu, 86 335 s povolením k pobytu, a z toho 46 410 lidí s povolením k pobytu dočasnému (*Bevölkerung und Erwerbstätigkeit: Ausländische Bevölkerung Ergebnisse des Ausländerzentralregisters*, 2020). Přechodný pobyt mohou Vietnamci získat kvůli školení, pracovním záležitostem, účelům týkajících se rodiny nebo z humanitárních a politických důvodů.

Nejvíce Vietnamců žije v hlavním městě Berlín, a to až 20 % z celkového počtu (kolem 20 a půl tisíce osob), další velké komunity se pak nacházejí v Hamburku, Hannoveru, Frankfurtu a Mni chově. V Sasku žije největší vietnamská komunita ze všech německých států, nejspíše kvůli pracovním příležitostem, které Sasko v 90. letech nabízelo. I přes silnou komunitu v Berlíně, žije více Vietnamců v západní části Německa. Důvodem je migrační pozadí vietnamské menšiny a silnější trh práce v západním Německu. Míra zaměstnanosti Vietnamců v Německu je velmi vysoká, je odhadováno, že až 90 % Vietnamců v produktivním věku je zaměstnáno. Nejčastějším způsobem obživy je podnikání (v maloobchodu, velkoobchodu nebo pohostinství) a následují služby. Zatímco u německých občanů s vietnamským původem se více setkáváme s placeným zaměstnáním.

Vietnamské organizace v Německu

I přes rozdílný původ a historii migrace je registrováno více jak 130 organizací vedené vietnamskými občany, od neformálních seskupení po oficiální instituce a sdružení. Není možné odhadnout jejich přesný počet, jelikož ne všechny aktivní organizace jsou registrované. Řada z nich byla vytvořena vietnamskými studenty v rámci svých univerzit, kteří mají zájem o rozšiřování povědomí o vietnamské komunitě. Zejména u bývalých uprchlíků byl po diaspoře velký zájem o vytvoření společných sdružení, kde by mohli sdílet své zážitky a vytvářet vztahy mezi sebou. Další sdružení náboženského charakteru, jako jsou budhistické a křesťanské skupiny, postupně vznikaly zejména v západoněmeckých státech. Na východě začaly vznikat organizace jako reakce na vzrůstající xenofobii a nejistou situaci bývalých dělníků, které měly za cíl ochranu a prosazování jejich zájmů. Řada z nich dodnes spolupracuje s vietnamským velvyslanectvím a místními orgány ve Vietnamu.

Tyto organizace mají různé funkce, sdružují a pomáhají udržovat vztahy mezi místní vietnamskou komunitou, chrání zájmy vietnamských občanů a vypomáhají se záležitostmi týkajícími se jejich občanského a pracovního života, pořádají také různé kulturní akce jako je Nový Lunární Rok nebo den Děti. S blížícím důchodovým věkem zakládajících členů přichází problém s nábořem nových a mladších. Ukazuje se, že druhá generace je méně aktivní a nechce se do této činnosti tolik zapojovat. Děti a mladiství v průběhu dětství navštěvují různé činnosti pořádané organizacemi, např. kurzy vietnamštiny, tance nebo různé kulturní události během roku, ale zájem se vytrácí s časem, kdy odchází na univerzitu.

Vietnamské komunity v Berlíně

Vietnamská komunita je považována za jednu z nejvíce izolovaných menšin v Německu. V letech 1992 až 1995 se míra jejich segregace snížila v důsledku poklesu celkového počtu Vietnamců žijících ve východním Berlíně, na konci 90. let se ale opět zvýšila kvůli ekonomickým problémům a nezaměstnanosti mezi bývalými dělníky z východního Německa. I když je dnes řada z nich velmi úspěšná ve své práci, nadále zůstávají ve svých etnických čtvrtích (Gyapay, 2012, s. 46). Vietnamci, obývající tyto čtvrtě ve východních částech Berlína, spolu udržují vztahy, mají úzkou vazbu na rodinu ve Vietnamu a berou si za svoje protějšky své krajany. I pro zdejší komunitu je typické, že vychovávají své děti velmi přísně ve srovnání s německou většinou. Doma a mezi svými

hovoří převážně Vietnamsky a vietnamštinu považují za významný prvek své kultury (Schmiz, 2011, s. 102 – 105).

V Berlíně můžeme dodnes pozorovat sociální a kulturní rozdělenost mezi vietnamskou komunitou žijící na západě a na východě města. Platí, že v západní části žijí bývalí uprchlíci a jejich rodinní příslušníci, zatímco východní komunita se skládá s bývalých smluvních pracovníků. Vietnamští občané ze západní části zřídka kdy navštěvují velké vietnamské tržnice nacházející se ve východní části města, jelikož považují majitelé stánků za komunisty. Národní symboly Vietnamu včetně vlajky vyvěšené na trzích, nebo oslavování „dne osvobození“ často vedou ke konfliktům mezi dvěma skupinami (Vieth-Entus, Gennies, 2016).

5.4 Integrace, vztah k majoritě a rasismus

V době největší migrace Vietnamců na české území se paradoxně vynakládalo nejmenší úsilí k jejich integraci. Česká společnost byla v minulém století velmi kulturně homogenní, z části xenofobní a nebyla příliš otevřena k cizím migrantům. V Německu sice byly snahy o integraci vietnamské menšiny, bylo to ale jen v případě uprchlíků. Někdejší dělníci se museli potýkat s různými překážkami vedle xenofobních útoků na svoji menšinu. Příliš velké interkulturní rozdíly způsobovaly to, že se ani jedna strana nedokázala vžít do té druhé, nevěděly také jak mezi sebou komunikovat a spolupracovat.

5.4.1 Překážky v integraci Vietnamců první generace

Jednou z největších překážek integrace pro Vietnamce žijící v ČR a v Německu, byla a zůstává jazyková bariéra, kdy je vietnamština příliš odlišná od jazyka majority, a naučit se ten druhý je pro mnohé takřka nemožné. To napomáhá ještě k větší uzavřenosti a neprostupnosti komunity. S jiným jazykem přichází také odlišné komunikační styly, a tudíž vznikají překážky v interakci mezi menšinou a majoritní společností. Často dochází k nedorozumění, a to může vést až ke xenofobním a rasistickým reakcím. Dalším faktorem je migrantovo očekávání rychlého finančního obohacení a následného návratu domů, takže veškerý svůj čas a úsilí vynakládá pro práci. Toto očekávání se však málokdy naplní, když po příjezdu zjistí, že ho tu čeká velké množství překážek (Martínková, Pechová, nedatováno). Je to již zmíněná jazyková bariéra, která migrantovi ztěžuje činnosti v každodenním životě, nezvládá si zařídit potřebné dokumenty a povolení, které potřebuje k otevření vlastního podnikání. Nedostatek finančních prostředků mu mimo jiné brání

v návratu, jelikož ve Vietnamu žije zbytek rodiny, která musela vynaložit mnoho úsilí pro jeho vycestování, a teď závisí na jeho pomoci. K ostatním faktorům bránící integraci Vietnamců do společnosti můžeme dále vyjmenovat např. jejich silný vztah ke svým krajanům a vlasti, malé znalosti o své hostující zemi a jejích lidech, ale samozřejmě také faktory vyplývající ze strany majority jako je xenofobie a rasismus (Kocourek, 2007, s. 45 – 62).

5.4.2 Integrace mladých Vietnamců do společnosti

Dnešní moderní a kosmopolitní společnost napomohla lidem, aby byli více otevření k cizím národům a kulturám. Co se týče mladých Vietnamců narozených na území Čech a Německa, je z výpovědí patrné, že sebe nevnímají jako minoritu, a ani se necítí odlišně jen kvůli svému původu. Během svého dětství podstoupili intenzivní integraci, a proto se zcela odlišují od starší generace, považují se za zcela integrované a mají mnohem blíže k majoritní společnosti. V běžném životě se neseťkávají s překážkami, jako tomu bylo u jejich rodičů. Většina z příslušníků mladé generace vlastní české/německé občanství, a považuje zemi, ve které žije, za svoji mateřskou. Vyrůstali v této společnosti, bylo jim umožněno studovat za stejných podmínek a dostávalo se jim patřičné péče ze stran učitelů. Dnes obsazují pracovní místa jak v českých a německých, tak nadnárodních firmách. Mají pocit, že zaměstnavatelé již dokážou ocenit kvality vietnamských občanů, a nemají potíže je ve své firmě zaměstnat. Řešení každodenních záležitostí jako je práce s úřady, na poště, při nákupu nebo u doktora, zvládají zcela přirozeně a automaticky bez strachu, že by s nimi bylo zacházeno jinak. Velmi tomu napomáhá také dobrá znalost místního jazyka.

Stále můžeme vidět určitou uzavřenost vietnamské komunity, ale celkově již není vůči této menšině tolik stereotypů. K lepší a uvolněné situaci napomohli právě mladí Vietnamci, kteří jsou již více zapojeni do každodenního života společnosti a do jejích aktivit. S příchodem této generace získali konečně lidé možnost blíže poznat vietnamskou komunitu a jejich kulturu, navazují s nimi hlubší vztahy, a postupně začínají vnímat vietnamskou menšinu za součást své společnosti.

5.4.3 Rasismus a diskriminace Vietnamců v české a německé zemi

Rasismus na našem území dodnes v určitých podobách stále existuje. Můžeme se setkat s různými podobami rasismu a diskriminace od majoritní společnosti k etnickým menšinám. Vietnamci si však dokázali vybudovat dobrou pověst paradoxně i s pomocí

stereotypů, které jsou jim přiřazovány. Díky své pilnosti a pracovitosti získali Vietnamci ve společnosti určitou pověst, a jsou díky tomu víceméně odděleni od jiných etnických menšin. Jsou považováni za bezproblémové a přizpůsobivé, a tak jsou více „vítáni“ než ostatní imigranti. Ale i zde se objevují výjimečná setkání s projevy rasismu, celkově však pociťují, že se nynější situace mnohem zlepšila oproti minulosti. Velkou nápomocí je aktivní snaha o integraci vietnamské komunity do společnosti z obou stran, a také větší zájem a touha tento národ poznat.

5.4.4 Stereotypy o Vietnamcích a jejich „dobrá reputace“

Stereotypních představ o Vietnamcích je mnoho, některé mohou být pozitivní, některé jsou zase silně negativní. Na Vietnamce je pohlíženo jako na Asiaty, tudíž společnost vychází z obecného obrazu „typického“ Asiata. Musí tím být zákonitě pracovitý, slušný, pilný apod. I když se tyto vlastnosti zprvu mohou zdát pozitivní, jedná se generalizující názor široké veřejnosti, který zobrazuje jen jeden úhel pohledu na celou menšinu, a nezbývá již prostor na utvoření názoru na základě osobních zkušeností.

Řada stereotypů o vietnamské menšině vznikla v průběhu let jejich pobytu v těchto zemích. V Čechách jsou Vietnamci dodnes spojováni se stánkaři, přestože tento typ podnikání drtivá většina již opustila, obraz Vietnamců prodávající drobné zboží však silně utkvělo lidem v paměti, a musejí tak s touto nálepkou stále žít. V médiích se často objevují zprávy spojené s vietnamskou komunitou, zřídka jsou to ale zprávy pozitivního charakteru, převažují spíše ty, které se zaměřují na jejich kriminální činnost. Kvůli tomu se můžeme setkat s případy, kdy člen majority nechce spolupracovat s vietnamským podnikatelem nebo společností, která Vietnamce zaměstnává.

5.4.5 Jak vnímají rasismus respondenti vůči své menšině

Většina dotazovaných odpověděla, že se nikdy s více závažnými projevy rasismu nesešla. Menší incidenty se odehrávaly pouze na základních školách, kde se děti poprvé setkávají s cizími národnostmi a nerozumí zcela odlišným kulturám. V době, kdy většina respondentů začala navštěvovat základní školu, byl velký vzrůst počtu vietnamských dětí v českých mateřských a základních školách. Je asi přirozené, že toto období muselo být náročné pro děti i učitele, kdy si museli na tento nový jev zvyknout.

Nejdůležitější životní etapa je pro děti období předškolního a školního věku, kdy získávají vědomostní i socializační schopnosti. Hledají si také někoho, ke komu by mohly

vzhlížet. Život na hraně dvou kultur a pocit, že pořádně nepatří ani do jedné, mohou vyvolat různé komplexy s vlastní osobností. „*To, že si na mě ostatní děti ukazovaly a smály se mi, mělo na mě nějaký vliv. Byl jsem oproti ostatním dětem dost menší a drobný, což ještě více umocňovalo pocit, že jsem jiný než ostatní. Neměl jsem si s kým hrát a byl jsem z toho smutný, doma mi rodiče nijak nepomohli. Venku to bylo stejné, děti na mě pokřikovaly hanlivé výrazy a z větších kluků jsem míval strach. To mě později donutilo více sportovat, abych byl silnější a nemusel se bát ostatních. (smích)*“ - Tung. Ve škole, kde jedinec byl jediným Vietnamcem, či ve velmi malém počtu, mohlo docházet k separaci mezi nimi a spolužáky. „*Přišlo mi, že mě ostatní žáci v různých věcech moc nechápali, protože nerozuměli vietnamské kultuře a jak to v ní chodí, což nám bránilo se bavit o hlubších tématech.*“ - Mai Thao. O vietnamských dětech se říká, že jsou ve škole pilné a mají dobré studijní výsledky, což rozhodně potěšilo jejich učitele. „*Protože jsem byla hodná a šikovná, učitelé mě měli většinou velmi rádi. To se sice někdy nelíbilo ostatním, mě však vstřícnost učitelů pomohla k většímu sebevědomí a později i v seberealizaci.*“ - Sabrina.

Dle výpovědí respondentů se chování a pohled k vietnamským spolužákům u starších dětí na druhém stupni výrazně mění. „*Pak se to najednou změnilo, možná se mění mentalita dětí. Já jsem ale také vyšel ze své ulity, a více jsem reagoval a komunikoval s ostatními. Začal jsem se více kamarádit a najednou už jsem nebyl ve třídě ten divný cizí kluk.*“ - Tuan.

Většina Vietnamců nemá s majoritou žádné problémy. Jsou s ní sžití a je pro ně naprosto přirozené být s jejími lidmi v každodenním kontaktu. „*Jsem zvyklá slýchat občasné hloupé komentáře kvůli své žluté barvě pleti či malých očích... Ale nikdy to nebylo tak hrozné. Rozhodně jsem se nikdy necítila, že bych byla utlačovaná nebo diskriminovaná kvůli svému původu*“, vypráví Mai Thao. Jen jedna respondentka z Čech se zmínila o konkrétní situaci, ve které se cítila dotčena, a to, když se setkala s potížemi při hledání bydlení. „*Mimo nějaké pokřiky, když jsem byla malá, mám jen jednu zkušenost, kdy jsem se cítila být diskriminovaná. Hledali jsme s přítelem zrovna bydlení (Čech), a po bezproblémovém telefonátu mezi přítelem a majitelem domu jsem přišla na prohlídku sama, jelikož přítel zrovna nemohl. Pán se choval velice neústupně a ke konci začal mít bezdůvodné výmluvy, proč si myslí, že pro nás byt nebyl vhodný.*“ - Hang.

Německá respondentka Hai Au o tématu rasismu pohovořila více. Dle jejích slov je mnoho různých forem rasismu, se kterými se setkala za svůj život. Například otázka:

„Odkud OPRAVDU pocházíš?“ je jí velice nepříjemná, lidé kolem ní to však nechápou. Zmiňuje se také o typických stereotypech, které si ostatní myslí o Asiitech, že všichni jsou dobří v matematice nebo že mají rádi karaoke. Hai Au o sobě říká, že je úplným opakem, a když někdo v jejím okolí začne vtipkovat na toto téma, nenechává si to líbit a vyjádří svůj nesouhlasný názor. Vietnamci mají v Německu velmi dobrou reputaci, smýšlí se o nich jako o usilovných, pracovitých a slušných lidech, což je pěkné slyšet, ale je to také jakýsi druh „pozitivního rasismu“ na základě stereotypů, který nechce příliš tolerovat. *„Chci, aby lidé poznali, jaká jsem při osobním seznámení. Aby se mě zeptali, co bych chtěla jednou dělat, nebo jaká je má oblíbená skladba či seriál, než aby mi dávali nálepku a automaticky si o mně mysleli, že jsem stejná jako všichni ostatní Vietnamci.“*

Realita podnikajících Vietnamců, zejména těch starších, může být však jiná. Respondent Tung, jako spoluzakladatel své firmy, líčí těžké začátky svého podnikání. Měli problém najít klientelu, jelikož neměli lidé k jejím výrobkům důvěru. *„Ze začátku to bylo náročné, lidi nám třeba říkali, že když je tam majitel Vietnamec, tak ten produkt nebude důvěryhodný. Přece jenom před deseti lety byli Vietnamci známí jako trhovci, takže pohlíželi na naše zboží jako na nekvalitní produkt, alespoň povědomě.“* – Tung. Dle něho se ale situace neustále zlepšuje, a za 10 let, kdy podniká, se spolupráce s Čechy posunula úplně na jinou úroveň.

5.5 Děťství a významná role rodiny ve vietnamském prostředí

Období dětství a dospívání je pro život člověka tím nejvýznamnějším, jelikož při něm dochází k utváření jeho osobnosti. Díky socializaci, která probíhá po celou tuto dobu, poznává člověk sám sebe, ale také získává poznatky z okolního světa a ze společnosti, ve které žije. V primárním procesu socializace se děti učí od lidí kolem sebe, napodobují je, a přebírají od nich postoje a způsob chování. Pro dítě v raném věku je za nejdůležitější osobu považována jeho matka, vlivem kontaktu mezi nimi a jeho intenzitou může ale být jejich vztah různý.

5.5.1 Fenomén „českých babiček“

České chůvy, nazývané vietnamskými dětmi „babičkami a tetičkami“, sehrály velmi významnou roli v životě mnoha mladých Vietnamců, a napomohla k celkové integraci vietnamské menšiny do české společnosti. Jak již bylo zmiňováno dříve, ihned po přesunu do Čech věnovali Vietnamci většinu svého času získávání finančních

prostředků. Po sloučení rodin se přirozeně naskytla otázka výchovy dětí. Ve Vietnamu dávají rodiče své děti na hlídání prarodičům nebo do jeslí již od útlého věku, jelikož je běžnou praxí, že se žena brzy po porodu vrací do zaměstnání. V Česku si Vietnamci našli svoji alternativu, a to ve formě českých chův, žen většinou v důchodovém věku, které se o dítě přes den starají. Těžko říct, kdo s tímto fenoménem začal, ale velmi rychle se stal mezi vietnamskou komunitou oblíbený a rozšířený. Bylo běžné potkávat české ženy se třemi nebo čtyřmi vietnamskými dětmi, jelikož si Vietnamci mezi sebou babičky doporučovali.

Institut českých babiček byl oboustranně velmi výhodný. Na jednu stranu odpadla rodičům starost o děti, a na straně druhé si mohly ženy přivydělat k důchodu. Záleželo na konkrétních rodičích a na tom, jak moc malé dítě si troufla česká chůva vzít na starost, ale běžně se dávalo dítě na hlídání k babičce již od věku několika měsíců. Takto tomu bylo i u českých dotazovaných respondentů. Dítě trávilo u babičky celý den, v některých případech u ní i přespávali. Respondentka Hang byla extrémním případem, kdy do věku tří let bydlela u české babičky v Aši a rodiče si jí brali jen přes víkend. *„Nevzpomínám si moc na to, byla jsem asi ještě moc malá, ale matně si vybavuji víkendy s rodiči, když mě odvezli od babičky. Asi jsem to nijak moc špatně nevnímala, babička měla o něco málo starší vnučku, se kterou jsem si ráda hrála.“* - Hang. U výpovědí respondentů můžeme pozorovat, jaký vliv může mít na malé dítě trávení velkého množství svého času s českou chůvou, v tomto případě mnohonásobně více než času s rodiči. Pro mnoho z nich nahrazuje roli matky a vychovatelky právě tato žena (popř. manželé), stává se pro dítě větší autoritou, a dochází přirozeně k vybudování většího citového pouta než k vlastním rodičům. V dětství si člověk osvojuje hodnoty a normy od starších, které má kolem sebe. I tak vietnamské dítě získává znalosti o české kultuře, se kterou se dostává do styku v české domácnosti, přebírá ale také české myšlení od lidí, které ho vychovávají. *„Donutil jsem rodiče slavit Vánoce. U tety jsme měli každoročně stromeček a dárky, rodiče vůbec Vánoce neznali, ale kvůli mně stromek pořídili. Po několika letech už znali tuto tradici všichni Vietnamci, takže jsme si mezi známými dávali dárky.“* - Tung.

Pozitiv měl fenomén „babičkovství“ hned několik, a to již zmiňované vyřešení otázky hlídání dětí, aby mohli rodiče pracovat; také bylo praktické dávat děti do českých rodin, protože se zde mohly naučit český jazyk, a zároveň získaly přehled o životě v zemi, ve které žijí, ale kterou jejich rodiče neměli ještě možnost poznat. Zároveň chůvy převzaly veškerou zodpovědnost týkající se vzdělání a školních povinností dítěte, které bylo pro vietnamské rodiče velkou neznámou. Na druhé straně jsou však neopominutelná negativa.

5.5.2 Konflikt rodič x dítě

Způsob života, postoje a názory v západním světě jsou v porovnání s tradičními hodnotami ve Vietnamu velmi odlišné. Při vyrůstání na pomezí takto odlišných kultur může dojít ke konfliktu jak v osobě daného jedince, tak mezi ním a bezprostřední rodinou. Vietnamci i po přestěhování do jiné země udržují vztahy s příbuzenstvem ve Vietnamu, baví se s ostatními v komunitě, vyznávají vietnamské hodnoty, a jsou neustále pod vlivem vietnamských tradic. Je tak přirozené, že i své děti vychovávají v tomto duchu. Nevyhnutelně však dochází k tomu, že prostředí, ve kterém děti vyrůstají, v tomto případě české a německé, ovlivňovalo utváření jeho osobnosti. Když bereme navíc v potaz, že děti tráví čas ve většině případů převážně mezi příslušníky majoritní společnosti, osvojují si tak i jejich způsob života. Setkávají se s ostatními dětmi ve škole a přátelí se s nimi, mohou tak přebírat způsoby, jakými byly vychovávány.

Vietnamští rodiče, a celkově asijské rodiče, jsou známí svojí přísností. Všichni respondenti z Čech i Německa se na tomto názoru shodli. Jen nepatrný rozdíl lze vidat na základě pohlaví dítěte. Dívky musely doma pomáhat s domácími pracemi, velký důraz byl pak kladen na vaření, protože je tato dovednost u dívek považována za velmi důležitou, a ve Vietnamu je stále běžné, že dívky vaří pro celou rodinu. Jsou tak nuceny od mala sledovat matku v kuchyni a postupně se přiučovat. O čem se nadále zmiňovali respondenti, je fakt, že jim nebylo často dovoleno chodit si hrát ven po škole, namísto toho se museli doma věnovat učení. Chlapci to měli v tomto ohledu možná trochu volnější, směli chodit více ven, ale v určitý čas se museli vrátit domů a zasednout ke stolu. Jako další časté zákazy můžeme jmenovat např. přespávání u kamarádů, ježdění na vícedenní výlety se školou, nosit krátké oblečení, líčit se apod. Důvodem takového chování rodičů je, že oni sami vyrostli v podobném prostředí a věří, že takovéto vychování je pro jejich děti nejlepší. Mnoho Vietnamců nemá pro výchovu a chování dětí ostatních západních států pochopení a připadá jim moc liberální.

Všechny shora vyjmenované věci vietnamské děti dělat nemohly, zatímco jejich vrstevníci ano. Nemusely to chápat, ale věděly, že rodiče musí uposlechnout a nebyl tu prostor pro diskusi. Je tedy přirozené a očekávatelné, že mohla nastat situace, kdy došlo ke střetu názorů mezi dětmi a rodiči, zejména pak v období puberty. Mladí Vietnamci často touží po větší samostatnosti, ale zároveň mají výčitky svědomí kvůli svým rodičům, jelikož byli od malička vedeni k soudržnosti rodiny. Většina odpovídajících tvrdí, že v daný moment se na své rodiče hněvali, ale respekt k nim i jazyková bariéra bránila, aby mohli

rodičům vysvětlit svůj názor. Dnes na to s odstupem času přihlížejí jinak, a jsou vděční rodičům za tehdejší přísné vychovávání, protože mají pocit, že jsou dnes díky tomu lepšími lidmi.

5.5.3 Význam rodiny pro Vietnamce

Vietnamci jsou velmi tradičně a rodinně založení. Vyznávají tradici rozšířené rodiny a udržují pevné rodinné vazby i se vzdálenějším příbuzenstvím. Rodina je pro ně velmi důležitá, chovají mezi sebou úctu a považují za nutnost a povinnost svým příbuzným, hlavně těm nejbližším, pomoci. Ve Vietnamu je běžné, že rodiny žijí blízko u sebe, každodenně se navštěvují a pořádají společné obědy nebo večeře. Pokud má někdo z rodiny nějaké potíže, ostatní se mu snaží pomoci. Lze u nich pozorovat rodinnou hierarchii, kdy nejstarší sourozenci zauímají nejvyšší postavení ihned po rodičích, ale o to více zodpovědnosti o blaho ostatních mají v dospělosti. Vietnamci si se sourozenci vypomáhají často i ve výchově svých dětí, a je zcela běžným jevem, že děti bydlí u svých tet a strýců, když rodiče pracují daleko.

Děti jsou vychovávány tak, aby k rodičům a prarodičům chovaly velkou úctu. Dospělé musí poslouchat a veškerá velká rozhodnutí v životě jedince velmi záleží i na jejich názoru. Na druhou stranu však děti pro své rodiče představují úplně vše a celý život obětují, aby jejich děti byly co nejlépe vychovány a dostali dobré vzdělání. Od dětí se naopak očekává, že se o rodiče ve stáří postarají.

5.5.4 Létání do Vietnamu za účelem návštěvy rodiny

Vietnamci se snaží své rodiny ve Vietnamu navštěvovat. Četnost však záleží na individuálních rodinách, musí se brát v potaz doba odjezdu, na jak dlouho a jestli vůbec si mohou vzít volno z práce, a samozřejmě je zde velmi důležitá ekonomická stránka jedince. Takováto cesta je pro cestujícího finančně velmi náročná, od letenek až po dary pro rodinu. Stalo se velmi běžnou záležitostí, že když přijede Vietnamec žijící v cizině domů za rodinou, očekává od něho celá široká rodina dary a finanční obnosy. Žijí v domnění, že když pracuje v cizině, musí být velmi bohatý, a tak má povinnost obdarovat své příbuzné. Nejvíce se do Vietnamu lítá kolem nového lunárního roku, který představuje pro Vietnamce nejdůležitější svátek, během letních prázdnin, ale také během roku na krátkou dobu, často jen pár dní, kvůli nečekaným událostem související s rodinou.

Rodiče se snaží své děti posílat do Vietnamu co nejčastěji, létají tam hlavně v období letních prázdnin, často na celé dva měsíce. Z různých důvodů se však může podařit mladým Vietnamcům podívat se do Vietnamu, na rozdíl od ostatních, jen párkrát za celý svůj dosavadní život. Khanh Huyen by chtěla do Vietnamu jezdit častěji, přenechává tu možnost však rodičům a svým mladším bratrům, a tak zůstává v Čechách, aby se postarala o chod jejich obchodu mezitím, co jsou pryč. U mladších dětí se naopak setkáváme s názorem, že dovolenou ve Vietnamu považují spíše za trest. *„Jako malá jsem vyloženě nechtěla a nesnášela lítání do Vietnamu, protože jsem tam nikoho neznala, počasi bylo nesnesitelný, a nebyla jsem zvyklá na tamější prostředí. Rodiče mě pak přestali brát s sebou, a tak jsem tam dostala až v roce 2017, což bylo po 13 letech. Byla jsem překvapená, jak se to tam změnilo, byla to dlouhá doba a taky jsem měla jako malá zkreslené představy – Katie.* Starší děti a mladiství do Vietnamu cestují už raději, což souvisí nejspíše s věkem jedince, kdy jako starší dokáže více chápat odlišnou kulturu ve Vietnamu. Pociťují také větší vztah k rodinným příslušníkům, které mnohdy nikdy nebo velmi málokrát viděly. *„Jako dítě jsem byla ve Vietnamu jenom dvakrát, víc jsem začala jezdit až jako starší, teď je to vždy jednou za dva až tři roky. Rodiče mi říkali, že musím, protože je babička už stará, a chtěla by mě s bratrem co nejvíce vidat. Vztahy s rodinou byly zprvu velmi složité, protože byla mezi námi jazyková bariéra, a pro mě byli ti lidé v podstatě cizí. Ale v období dospívání jsem začala chápat, že rodina je velmi důležitá a oni moje rodina jsou i přesto, že je vidím tak málo, takže jsem se je snažila více poznávat a moc ráda jsem s nimi v kontaktu.“* - Khanh Huyen. Ukázalo se, že vztah k rodině i Vietnamu můžou velmi ovlivnit ostatní členové rodiny. Pokud má jedinec příbuzné v podobném věku a může s nimi trávit svůj čas ve Vietnamu, rychleji si zvyká na prostředí a naučí se i jazyk. *„Všichni jsou na mě hrozně hodní, když přijedu a věnují mi veškerou pozornost. Když jsem byla naposled ve Vietnamu, celé dny jsem trávila se sestřenkami, které jsou jen o pár let starší než já. Poprvé mi nevadilo, že musím strávit tolik času na vesnici u babičky a dědy. Naučily mě spoustu vietnamských her, které jsme pak hrály i se sousedními dětmi.“* - Mai Thao. U jednoho respondenta se setkáváme však i s opačným případem. *„Do Vietnamu se snažím jezdit tak jednou za 3 až 4 roky, ale nejezdím tam moc ráda. Necítím se tam jako doma, tak jak to říkají Vietnamci – jet domu do Vietnamu, ale spíše jako turista. Rodina je obrovská, oba rodiče mají mnoho sourozenců, ale bohužel tam není nikdo v mém podobném věku. Bud' to jsou starší a mají už své rodiny, nebo jsou moc malí.“* - Sabrina.

5.5.5 Významné vietnamské svátky a jak se slaví u nás

Vietnamci jsou nábožensky založení, pověřiví a dodržují mnoho náboženských svátků. Ve Vietnamu jich existuje velká řada, většina z nich se řídí lunárním kalendářem, a některé rodiny je dodržují více a některé méně. Vietnamci jsou schopní cestovat stovky kilometrů, jen aby oslavili určitý svátek v hlavním klášteře, který je tomuto svátku zasvěcen.

U Vietnamců žijící mimo vlast již nepozorujeme tak silné náboženské projevy, i když i taci jsou, důkazem můžou být různé buddhistické chrámy postavené na území Evropy. Důvodem je nedostatek času a slabší náboženský vliv, který v zahraničí je. Několik významných svátků a tradic, náboženských i méně náboženských, jsou však stále dodržovány. Z tradic můžeme např. jmenovat velmi důležité uctívání předků. Každá rodina musí mít doma oltář, většinou na připevněné polici v obývací místnosti blízko stropu, kde jsou umístěné fotografie již zesnulých rodičů a prarodičů, a miska s rýží, kam se zapáchávají vonné tyčinky. Vždy 1. a 15. dne lunárního měsíce se tyto vonné tyčinky zapalují a na oltář se pokládají květiny s talířem ovoce. Tímto Vietnamci vzdávají úctu ke svým předkům a modlí se za svoji budoucnost. Ve významné dny, jako jsou výročí úmrtí, nebo na nový lunární rok a jiné svátky, se na oltář dávají také národní vietnamské pokrmy, např. vařená slepice, lepkavá rýže atd.

Tét

Největším a nejvíce oslavovaným svátkem Vietnamců je Nový Lunární rok. Tento svátek se řídí lunárním kalendářem, a proto není určený na jeden konkrétní den, ale každý rok spadá na jiné datum. Většinou se jedná o období během ledna až února našeho kalendáře. Přípravy na tento významný svátek jsou veliké a Vietnamci si mohou užívat několikadenního volna. Tét se nese ve znamení rodiny, a tak se většina lidí vrací domů ke svým rodičům a prarodičům, aby spolu prožili tento čas. Mezi přípravy patří úklid celého domova a dekorace v duchu nového roku. Typickými jsou větve broskvoně či malé stromky mandarinek, které zdobí hlavní místnost domu. Bohatě nazdobený musí být také oltář, kde je položena řada věcí, od alkoholu, ovoce, sladkostí nebo živých květin. První den v novém roce se dává na oltář také bohatá hostina, která je nejdříve touto cestou nabídnuta předkům, a poté může hodovat celá rodina. K oslavám nového roku nesmí chybět ani tradice obdarovávání malých a mladších dětí, kterým se dávají peníze v malých červených obáčkách pro štěstí.

Oslavy příchodu nového roku se stále slaví i u Vietnamců žijících daleko od domova. V České republice pořádá Svaz Vietnamců oslavu nového roku skoro v každém městě, v jehož okolí žije početnější vietnamská komunita. V Německu si také vietnamské lokální organizace spolu s komunitou pronajímají své vlastní prostory k pořádání oslavy. Datum se vybírá tak, aby co nejlépe odpovídalo skutečnému datu nového roku, ale na mnoha místech se pro větší komfort oslava pořádá mezi českými vánočními svátky. Program je všude podobný, skládá se zejména z ohlédnutí a uzavření předešlého roku, hudebního programu zprostředkovaného samotnými příslušníky komunity, a hlavně velké hostiny, která je mnohdy pro stovky až tisíce lidí. Finance na takto nákladnou událost poskytuje hlavně Svaz, je ale zvykem, že každá rodina, která se oslavy zúčastní, přispívá finanční částkou. V jednotlivých domácnostech se pak připravují typické národní pokrmy a hojně se navštěvují rodiny přátel.

Tết Trung Thu

Svátek středu podzimu (někdy přezdíván jako festival Měsíce, protože je v tento den vždy úplněk) připadá na 15. den 8. měsíce lunárního kalendáře, byl původně svátkem oslavy ukončení sklizně. Dnes je tento svátek oslavován jako den dětí. Na vesnicích jsou večer pořádány oslavy pro nejmenší, ve městě se pak konají velké lampionové průvody, kam chodí společně rodiče s dětmi. Děti v ruce drží červené lampionky a pro Vietnam typické barevné hvězdy připevněné na tyčích.

V Čechách a v Německu se s těmito oslavami také stále můžeme setkat, komunity si pronajímají prostory, aby mohly svým dětem přiblížit tuto vietnamskou tradici. Děti dostávají sladkosti a drobné dárky, program tradičně doprovází slavné tance s lví hlavou.

Vu Lan

Buddhistický svátek Vu Lan je jeden z nejdůležitějších svátků tohoto náboženství, a připadá na 15. den 7. lunárního měsíce. Vietnamci věří, že v tento to den se otevírají brány do „pekla“, a tím získávají všechny duše, které zde byli uvězněné, šanci, aby se dostali na onen svět, kam všechny duše odcházejí. Aby se tak však stalo, musí se za ně živí pomodlit a zapálit vonnou svíčku. Vietnamci se takto modlí ke všem svým předkům, a chodí na mše do různých buddhistických klášterů, kde odevzdají oltáři oběti a zapalují vonné svíčky. Celý sedmý lunární měsíc se nese v duchu zemřelých a onoho světa, proto se Vietnamci vyhýbají vykonávání důležitých činností a rozhodnutí v tomto měsíci, protože věří, že to přinese smůlu.

U nás tento svátek není již tak široce dodržován, jelikož s postupem času si můžeme u starší generace všimnout, že nejsou již tolik pověřiví a necítí potřebu dodržovat veškeré náboženské tradice. Mnoha z nich žije v zahraničí od svých mladých let, proto tolik zkušeností s tím, jak by měli tak velké množství svátků a tradic dodržovat, nemají. Netrápí se tolik touto problematikou také proto, že ve Vietnamu již za ně tyto povinnosti převzali ostatní členové rodiny. Najde se tu však hrstka jedinců, kteří zůstali svému náboženství věrní, a všechny důležité duchovní svátky náležitě oslaví ve vybudovaných buddhistických kláštorech u nás.

5.6 Identita

Jenkins (1996, s. 47) definoval identitu jako „naším porozuměním tomu, kdo jsme my, a kdo jsou druzí“, zahrnující i porozumění *těch druhých* vůči sobě samým a nám. Z této definice tedy vyplývá, že všechny lidské identity jsou „sociálními identitami“, které se během života utvářejí neustálými probíhajícími sociálními interakcemi, nejsou nikoli dané. Giddens zmiňuje tři ústřední součásti identity a to: částečně individuální nebo osobní; částečně kolektivní nebo sociální; a ztělesněnou neboli vepsanou do těl. Identita se utváří po celý život, nejdůležitějším obdobím je však adolescence.

Identity se skládají z několika vrstev, např. z primární a sekundární identity, které jsou vázané na proces primární (rané dětství) a sekundární (spojené se sociálními rolemi a sociálním statutem) socializace. Z toho vyplývá, že identita je velmi složitá a neustále se měnící s procesem socializace a přijímáním nových rolí v životě člověka. Nejdůležitější sociální skupiny, které působí na vývoj dítěte v období socializace je rodina, škola, vrstevníci a lidé pohybující se v jeho blízkosti (Skarupská, 2017). V moderním světě je pohlíženo na osobní identitu jako na jedinečnou a individuální od ostatních. Vedle osobní identity existuje však také kolektivní identita. Identifikací dává člověk najevo podobnosti k druhým lidem, kdy může takto vyjadřovat obdiv, hrdost či skupinovou solidaritu, ale také například stud, že k této skupině patří (Giddens, 2013, s. 242).

5.6.1 Vliv dvou kultur na formování identity mladého Vietnamce

Formování identity u příslušníků druhé a třetí generace Vietnamských migrantů může být značně složitý proces. Na vývoj identity mladého člověka působí prostředí, které ho obklopuje, a má na něj vliv jak sociální, tak i kulturní. Na Vietnamce zde ale působí

velice výrazně dvě odlišné kultury, na jedné straně individualistická západní kultura a kolektivistická východní na straně druhé.

Způsob života ve Vietnamu je velmi úzce spjatý s vietnamskou kulturou, tradicemi a náboženstvím. Velká sounáležitost a zakládání na hlubokých rodinných vztazích mezi rodinnými příslušníky, uctívání starších a upřednostňování rodinného zájmu nad tím svým pochází z konfucianismu. Vlivem této kultury rodiče zasahují do výchovy jedince, zatímco na něj působí zcela jiná západní kultura může mít negativní vliv na vývoj jedince. Dochází zde ke střetu a to může vést k vytvoření konfliktu v jeho osobě a k dalším následkům, jako je například nižší sebevědomí mladého člověka, menší zájem o objevování své identity a může dojít k utváření předčasné uzavřené identity. Naopak pozitivní dopad to může mít v této situaci na utváření etnické identity mladého Vietnamce (Hubertová, 2014, s. 13). Je nezbytné porozumět, jak je identita mladého Vietnamce formována působením těchto vlivů, aby byla jejich integrace do společnosti snazší.

5.6.2 Vnímání sebeidentity u respondentů

Je patrné, že mladí Vietnamci vyrůstající na pomezí dvou kultur, alespoň co se tázaných respondentů týče, nedokážou a nechtějí sami sebe identifikovat jako příslušníka čistě jen jedné kultury. Nikdo se necítí být stoprocentním Vietnamcem, ale také ne stoprocentním Čechem nebo Němcem. „*Neřešila jsem nikdy (svoji) identitu, narodila jsem se jako Vietnamka a vždycky jí budu, považuji se ale také za Češku.*“ – Trang. Většina z nich sebe vnímá jako „půl na půl“, a z každé kultury přijali část toho, koho dnes představují. I přes to, že se narodili a vyrůstali v jiné zemi než jejich rodiče, nezapomínají na své kořeny. Postoje, hodnoty a zvyky přebírají z obou kultur, v něčem se identifikují s vietnamskou kulturou a v něčem zase s tou druhou. Převažující hodnoty, které mladí jedinci přebírali od své rodiny, jsou dle očekávání sounáležitost ke své rodině a k rodičům obzvlášť. Bližší jim je evropský způsob života, ve kterém se odmala pohybují, cítí však blízkost a nutkání udržovat i východní tradice. „*Český způsob (výchovy) mě definuje víc, protože v podstatě nic jiného neznám, každopádně uznávám a ctím vietnamskou kulturu, protože podvědomě vím a cítím, odkud pochází mí rodiče, a tím pádem i já...*“ – Katie.

Pro někoho může být cesta hledání své identity náročnější. Skutečnost, že je původem z Vietnamu, ale nerozumí rodičům a ostatním ze svého okolí, a zároveň se ztotožňuje s majoritou, do níž ale nezapadá kvůli svému vzhledu, může vyvolávat u jedince pocit, že nikam nepatří. Respondentka Vanaj popisuje potíže při svém vyrůstání,

kdy se důsledkem převážného kontaktu s českým prostředím považovala více za Češku, avšak všudypřítomné posměšky a narážky na její osobu kvůli jejímu původu ji stále připomínali, že jí stoprocentně není. Naopak jazyková bariéra jí neumožňovala navázat hlubší vztah s rodinou a vznikal mezi nimi pocit odcizení. Se sebeidentifikací a pocitem, že nikam nepatří, jí pomáhali vietnamští přátelé, které zažívali stejnou situaci.

Podobnou situaci zažívala německá respondentka Hai Au, která se narodila v malém městě, kde žilo málo cizinců, natož Vietnamců, takže neměla mnoho možností k seznámení s vrstevníky, kteří by měli podobný osud. Vypráví, že byla outsiderem kvůli svému vzhledu a jménu, které neuměl nikdo vyslovit. Kvůli tomu si přála, aby mohla mít německé jméno, a tak mohla lépe zapadnout. Vždycky byla nervózní, pokud k ní měli přijít němečtí přátelé, protože se styděla, jak odlišný je její domov, jak vzhledově, vůní nebo třeba tím, že v obývacím pokoji se nacházel oltář. *„V období 11 až 16 let jsem měla jen německé kamarády, a hodně jsem se s nimi porovnávala. Nebyla jsem si tehdy jistá, kým vlastně jsem. Dle mého názoru, každý, který vyrůstá mezi dvěma kulturami, se sám sebe musí jednou zeptat „Kdo jsem?“, a já jsem na tu otázku nedokázala odpovědět.“* - Hai Au. Když byla doma s rodinou nebo mezi ostatními Vietnamci, cítila se být více Vietnamkou, a naopak ve škole a mezi svými německými přáteli se cítila být více Němkou. Dnes si ale myslí, že oba pocity jsou v pořádku. Nyní žije v Mannheimu a cítí v sobě, že je silnější její německá část, nejspíše kvůli lidem, kterými se obklopuje. Neskrývá už však svůj vietnamský původ a je na něj patřičně hrdá,

Jak vnímá sám sebe mladý Vietnamec, může také úzce souviset s jeho okolním prostředím. Ukázalo se, že němečtí respondenti, kteří při dospívání měli/mají kolem sebe více Němců než příslušníků své skupiny, se považují více za Němce. *„Myslím si, že jsem víc Němka než Vietnamka... Myslím si, že to souvisí s tím, jak jsem vyrůstala.“* – Mai Thao. Toto vnímání se však může v průběhu času změnit, pokud se jedinec v adolescenci začne pohybovat více mezi Vietnamci. *„Dříve jsem se cítila být více Němkou, podle mě to bylo kvůli tomu, že jsem byla hlavně mezi německými kamarády, ale teď bych řekla, že to mám tak půl na půl.“* – Sabrina. Stejný případ lze však sledovat i u českých protějšků. *„Když jsem se přestěhovala do Prahy na VŠ, seznámila jsem se tu s ostatními Vietnamci, i s těmi, kteří se narodili ve Vietnamu a přijeli do Čech teprve nedávno. Po nějaké době, kdy jsem s nimi trávila čas, jsem opět získala zpět svoji vietnamskou část, o kterou jsem přišla při vyrůstání a neporozumění s dospělými Vietnamci.“* – Vanaj. Díky této zkušenosti má pocit, že konečně našla cestu sama k sobě a konečně za celý život je srovnaná a se svojí identitou

s tím, kým je. Přijala tu zkušenost, že není ani Češkou ani Vietnamkou, ale že stojí na hranici těchto dvou kultur, což jí umožnilo se začít rozvíjet.

Srovnání s tím, kým je, přichází při vstupu do dospělosti. Mladí Vietnamci v tomto období většinou získají možnost se více poznat s ostatními Vietnamci a začínají se srovnávat s pocity, které je dříve trápily. Respondenti se shodují na tom, že jsou hrdí za svůj původ, a jsou rádi, že měli možnost vyrůstat mezi dvěma kulturami. Je to jedinečná zkušenost, díky které může člověk poznat a soucítit se zcela rozlišnými národy a kulturami. I když převážně neumí dotazovaní respondenti plynule hovořit vietnamským jazykem, chtěli by jednou své děti naučit alespoň to málo, co oni sami ovládají, dát jim vietnamská jména a učit je nejdůležitějším vietnamským zvykům.

5.6.3 „Banánové děti“

Termínem „**banánové dítě**“ (banán – vnější žlutá slupka a bílý vnitřek) se začala nazývat mladá generace Vietnamců, která se narodila již na území Čech. Je jakousi metaforou, kdy termín odkazuje na jedince, který barvou své kůže spadá do mongoloidní rasy, ale myšlením a způsobem chování, které přijal výchovou v evropském, v našem případě českém prostředí, se začíná více ztotožňovat s „europoidní“ většinou. Toto označení se dnes užívá v médiích i samotnými příslušníky velmi hojně, jeho počátky však nejsou zcela jasné. Do vědomí většinové společnosti se tento pojem dostal hlavně díky blogům psaných vietnamskými studenty od roku 2008, kdy byl fenomén internetových blogů velmi populární. Kdo termín „banánové dítě“ použil poprvé, však není známo.

Teorie kokosového ořechu a broskve

Podobné označení lze najít v teorii kulturních modelů a rasové dynamiky, *Kokosového ořechu a broskve*. Sociální psycholog Kurt Lewin byl jeden z prvních, který tvrdil, že individualita osobnosti je částečně formovaná kulturním systémem, v jakém byl člověk vychován. Na jeho teorii později navázali Trompenaars a Hampden-Turner (1997), kteří vysvětlili, jak se lidé z různých kultur chovají odlišně, a to na základě toho, jak a komu sdělují informace o sobě. Tvrdí, že lidé sdělují své informace jim blízkým lidem rozdílně než široké veřejnosti. Těmto teoriím se také říká model osobní interakce „kokosu a broskve“.

Meyer (2014, s. 141) popisuje kultury typu „broskve“ (např. lidé z USA nebo z latinské Ameriky), kde jsou lidé na první pohled otevření, přímí a více přátelští k cizím

lidem. Ne všechny kultury jsou však takové a nemusejí jim tyto projevy přílišného přátelství být příjemné. Lidé patřící k typu „broskve“ nechávají ostatní rychle pronikat tzv. do „soft (ang. měkkého) já“, kdy si říkají prvním jménem, vypráví ostatním o sobě a o své rodině, ale ve skutečnosti je nemají v záměru pouštět do svého soukromí, jak se může na první pohled zdát. Tady narážíme na „tvrdou pecku broskve“, protože si ve skutečnosti i přes počáteční otevřenost pečlivě hlídají své soukromí. V těchto kulturách přátelství neznámá přátelství.

Naopak lidé pocházející z kultur „kokosového typu“, Mayer dává příklad asijských států nebo např. lidí pocházející z Německa, Polska nebo Ruska, se můžou na první pohled zdát jako nepřístupní a více uzavření k cizím lidem, proto přirovnání k tvrdému povrchu kokosového ořechu. Navázání kontaktu a přátelství s těmito lidmi může být trochu složitější a delší, ale po překonání „tvrdé skořápky“, se stávají více přátelskými a otevřenějšími. Tyto vztahy se budují pomaleji, jsou o to ale silnější a trvají déle.

Jde tedy o to, že každá kultura je jiná, a může k navazování kontaktů přistupovat jinak. Někdy tyto rozdíly můžou vést k nepochopení a až ke konfliktu při setkání dvou lidí z odlišných typů kultur. Pokud budeme tyto projevy znát a porozumíme jim, bude navazování kontaktů a budování vztahů mnohem snazší.

5.7 Jazyk

Vietnamština patří do zcela jiné jazykové skupiny, než je čeština a také němčina, a proto jsou tyto jazyky od sebe velmi odlišné. Není divu, že je tak obtížné pro vietnamské občany se těmito jazyky naučit hovořit. Naopak u mladších generací se běžně setkáváme se skvělou češtinou/němčinou bez přízvuku, o to hůř však ovládají svůj druhý mateřský jazyk, vietnamštinu.

5.7.1 Úroveň obou jazyků u mladých Vietnanců

Na rozdíl od svých rodičů, kteří většinový jazyk ovládají minimálně, mladší generace s tímto jazykem vyrůstaly. Navštěvují od útlého věku české/německé školky a školy, kde se vzdělávají dle zdejšího vzdělávacího systému, díky čemuž si osvojují místní jazyk a také získávají poznatky z této kultury (Pechová, Martínková, 2011, s. 383). Mnoho z nich právě tento jazyk považuje za svůj mateřský, a setkávají se s ním po celý život (ve škole, v práci, v každodenním životě...). Běžně můžeme potkat mladší příslušníky vietnamské komunity, kteří spolu hovoří česky. Větším problémem pro ně představuje

vietnamština. Někteří respondenti tvrdí, že by chtěli považovat za svůj mateřský jazyk právě ji, ale není to možné. Většina mladých lidí vietnamštinu z nějaké malé části ovládají, mluví však obtížně a s přízvukem, setkáváme se však i s případy, kdy dotyčný zná pouze základní slova a fráze.

Důvodem špatné znalosti vietnamštiny u českých a německých, ale také u mladších generací Vietnamců žijící mimo Vietnam, souvisí s jejich vyrůstáním. Nedostatek tráveného času s rodiči, a tím pádem tak i minimálním stykem s vietnamským jazykem, vyústilo v dnešní situaci a v mnoho problémů s tím spojených. Velmi běžné bylo, že rodiče na děti mluvili vietnamsky a děti odpovídali zpět jiným jazykem.

Vietnamsky se děti naučí více spíše až při první návštěvě Vietnamu, kde kolem sebe mají velké množství lidí mluvící tímto jazykem. Když na ně takto nějakou dobu hovoří, dítě si zvykne, a zkouší je napodobovat. Pomáhá také to, že jiným jazykem než vietnamštinou tam hovořit nemůže. O takovéto zkušenosti ve Vietnamu hovoří respondentka Hanka a Vanaj. I když se děti jazyk v rodné zemi rodičů konečně naučí, velmi často ho však po návratu rychle zapomenou v důsledku málo intenzivního používání. Vanaj také mluví o tom, že ji její česká babička vietnamsky mluvit zakázala, když po své první návštěvě ve Vietnamu na chvíli mluvit česky úplně zapoměla. *„Byli jsme tam na několik měsíců (si myslím), a asi jak jsem byla malá, tak jsem pak úplně zapoměla, jak se mluví česky. Vietnamsky jsem hovořila i po tom, co jsme se vrátili zpátky do ČR, ale když to uviděla babička, tak mi to zakázala. Zastávala názor, že když bydlím v ČR, tak mám mluvit česky. Tehdy jsem poslouchala nejvíc babičku, takže jsem opravdu přestala.“* – Vanaj.

U německých respondentů se setkáváme s podobným případem. Znalost vietnamského jazyka záleží na rodičích a na množství času s nimi trávený. Respondent Tuan považuje svoji vietnamštinu za dobrou, je pro něj hlavním jazykem v domácím prostředí a vděčí tomu svým rodičům, kteří jeho a sestru učili mluvit vietnamsky již od malička. Ostatní respondentky pohovořit s rodiči dokážou, ale jen na základní úrovni. Mai Thao se stále stydí mluvit před dospělými, jelikož cítí, že její vietnamština nezní stoprocentně. *„Když mluvím s rodiči, je to vždycky mix mezi vietnamštinou a němčinou, ale poslední roky jsem se v ní ještě více zhoršila. Mí rodiče neumí moc německy, takže vím, že mají někdy problém mi rozumět, a musí mi pomáhat sestra, aby jim vysvětlila, co mám na mysli.“* – Mai Thao. Všichni respondenti považují němčinu za svůj mateřský jazyk, podobně jak všichni respondenti z ČR považují za mateřský právě ten český.

5.7.2 Příčiny a důsledky špatné znalosti vietnamského jazyka u mladších generací

Jak již bylo zmíněno, asi největším důvodem této situace je převaha užívání českého/německého jazyka během vyrůstání. S vietnamštinou se dítě setkává jen při styku s rodiči a ve větší míře až při přátelských sešlostech (např. u Vietnamců velmi oblíbené rodinné večere) či oslavách (např. Nového roku). Za svoji vietnamštinu se většina i stydí, protože se můžou setkat s posměchem ze strany dospělých, a to napomáhá ještě k menší míře užívání.

Děti jinak vyrůstají mimo vietnamské prostředí, hovoří česky/německy ve škole, s kamarády, u českých Vietnamců také u chůvy, a proto nemá potřebu se druhý jazyk naučit. Na první pohled se to pro něj jako problém jevit nemusí, ve skutečnosti to však může přinést mnoho obtíží.

Špatné ovládnutí vietnamského jazyka znamená také ztrátu náležité komunikace s rodiči. Velká většina Vietnamců z první generace do teď majoritní jazyk, až na pár základních frázi, které potřebují k práci, neovládají, takže neexistuje způsob, aby se obě strany mohly spolu domluvit. Jelikož nemá dostatečnou slovní zásobu, nemá dítě možnost se svěřit rodičům o svých problémech, nebo jen velmi povrchně, a to může velmi ovlivnit jejich vztah. Nemožnost se vyjádřit může přinést pocit, že jim dospělí nerozumí. S tímto se setkáváme u respondentky Vanaj, která v období dospívání často zažívala pocit frustrace, když nemohla rodičům vysvětlit své pocity a problémy. *„Neustále jsem měla pocit frustrace... Přišlo mi, že mi rodiče absolutně nerozumí, natož aby řešili se mnou moje problémy. Neuměla jsem se správně vyjádřit, a po nějaké době jsem se vzdala jakýchkoliv snah rodičům něco vysvětlit.“* – Vanaj. Dodnes je tato zkušenost dle jejích slov příčinou jejího špatného vztahu s matkou.

Dle respondentů se jejich vietnamština postupně zhoršuje časem, když jako starší mají čím dál méně kontaktu s dospělými Vietnamci, kteří vietnamsky hovoří. Německá respondentka Hai Au přisuzuje zhoršení její vietnamštiny odstěhování se rodičů za vysokou školou. Doma se s rodiči bavila vietnamsky každý den, což ji umožňovalo si jazyk neustále procvičovat. Nyní, když s rodiči hovoří jen pár minut denně přes telefon, pozoruje jeho postupné zapomínání. Setkává se se situacemi, kdy neví, jak rodičům něco vysvětlit, musí se proto snažit hledat synonyma nebo doufat, že rozumí použitému německému slovu.

5.7.3 Jak se mohou mladí Vietnamci naučit hovořit vietnamsky

Rodiče se v průběhu výchovy snaží své děti vietnamsky naučit, ale je to vzhledem k okolnostem velmi složité. Pořizují jim vietnamsky psané knížky, učebnice pro 1. třídy, koukají s nimi na vietnamské pohádky a pořady, nebo je můžou přihlásit na dnes již rozšířené kurzy vietnamštiny pro děti. I přes tuto veškerou snahu je však s vietnamštinou u mladých lidí problém.

Samozřejmě se setkáváme i s Vietnamci, kteří ovládají oba jazyky. Jedná se o případy Vietnamců, kteří přijeli za svými rodiči až při slučování rodin, narodili se a žili pár let ve Vietnamu, nebo o ty, kterým se druhý jazyk podařil osvojit díky různým důvodům.

Například respondentka Hai ovládá dobře oba jazyky a využívá toho ve své aktuální práci. Pracuje totiž na zákaznické lince a vyřizuje objednávky vietnamských zákazníků pro svoji společnost. *„Měla jsem výhodu v tom, že když mi bylo 5 let, tak rodiče přivezli z Vietnamu mé dvě starší sestry, které se tam narodily. Neuměly vůbec česky, takže nezbyvalo nic jiného než s nimi mluvit vietnamsky. Starali se o mě, když byli rodiče v práci, takže nebylo tak těžké se od nich jazyk naučit.“* – Katie. Psát a číst se také naučila od své starší sestry Linh, která vedla internetový blog ve vietnamštině, což tehdy Hai velmi zaujalo. Khanh Huyen se zase naučila vietnamsky díky vietnamské komunitě, jelikož její rodiče se velmi často zapojovali do jejich aktivit. *„Jako malá jsem byla snad každý večer u nějakých známých na večeri spolu s rodiči. Vždycky měli hodně přátel, takže byly společné večere velmi běžné. Kontakt s ostatními mi pomohl s vietnamštinou, neustále jsem ho poslouchala a také mě často zapojovali různě do konverzace.“* – Khanh Huyen.

Co se týče Vietnamců v Čechách, více hovořit vietnamsky se mnoho z nich naučí na hranici dospělosti, kdy se většina z nich stěhuje do Prahy za vysokou školou, a setkává se zde s mnohem širší vietnamskou komunitou. Existují tu různé skupiny mladých Vietnamců, ti, kteří se zde narodili, ale také ti, kteří do Čech přijeli nedávno. *„Asi nejdříve vietnamsky jsem se rozmluvila tady v Praze. Díky kamarádkám jsem se seznámila se skupinou Vietnamců, kteří byli v Česku teprve krátkou dobu, takže se musíme spolu bavit jenom vietnamsky. Ze začátku jsem se před nimi styděla, ale nikdo se mi za špatnou vietnamštinu nesmál, spíš naopak mě v mluvení podporovali.“* - Vanaj. Obě strany si takto napomáhají po jazykové stránce, ale i v jiných věcech týkajících se běžného života.

A nakonec tu existuje také skupina mladých Vietnamců, kteří se sice narodili v ČR, ale na nějakou dobu se odstěhovali v dětství do Vietnamu, jak je to například u respondentky Trang. Dodnes se rodiče mohou rozhodnou poslat své dítě (děti) do

Vietnamu žít na pár let, ať už z důvodu ekonomického, výchovného nebo mají v plánu se v dohledné době do Vietnamu natrvalo přestěhovat. Ve Vietnamu děti nedostanou jen možnost naučit se jazyk, ale také poznat rodinu, kulturu a zdejší způsob života. „*Když mi rodiče oznámili v 9 letech, že mě pošlou do Vietnamu žít s babičkou, abych se naučila Vietnamsky, byla jsem zásadně proti. Nakonec jsem tam ale stejně odcestovala a zůstala na 3 roky. I když byl začátek ve Vietnamu a pozdější návrat do Čech byl náročný, jsem za tuto zkušenost ráda.*“ – Trang. Nelze však opomenout možné následky při takové zásadní změně v životě dítěte. Může se vyskytnout kulturní šok, jelikož se jedná o absolutně odlišné kultury, a dítě většinou nemá skoro žádné vztahy s rodinou ve Vietnamu. Po návratu do Čech trvá nějakou dobu, než se opět naplno zapojí do společnosti, nebývá to však pro ně velký problém, pokud netrval ve Vietnamu příliš dlouhou dobu. Plynulost vietnamštiny po nějaké době ztrácí, ale většina slovní zásoby zůstává.

Situace u německých respondentů je o něco rozdílná. Co se týče stěhování do Vietnamu v průběhu dětství, žádný z respondentů se o tomto případě nezmínil, a při dotázání údajně nikoho s takovouto zkušeností neznají. Vietnamská komunita není v Německu tak rozšířená, jako je v Česku. Jejich celkový počet v obou státech je sice podobný, Německo je však polohou několikanásobně větším státem, jejich hustota je tudíž menší. Vietnamci tak mnohdy nemají kolem sebe tolik svých krajanů, a mladí Vietnamci se nepohybují kolem tolika vrstevníků stejného původu, jako tomu je v českém případě. Úroveň jejich vietnamštiny, alespoň co se týče respondentů, je o něco nižší, než je u českých Vietnamců. Zmiňují se o velkých potížích při nutné konverzaci s rodiči. Když už se jim podaří navázat kontakt s ostatními mladými příslušníky vietnamské kultury, jsou na tom dosti podobně, co se jazyka týče. Čím starší jsou, tím víc jim připadá, že ztrácí dovednost hovořit vietnamsky. Když se vzdálí od rodičů, například při stěhování za univerzitou, přichází o jediný zdroj vietnamského jazyka, a dochází tak k jeho postupnému zapomínání.

I když mnoho z respondentů vietnamštinu ve větší míře neovládá, všichni by chtěli své děti vietnamsky naučit. „*Budu se o to snažit, i kdybych se provdala za Čecha. Chci, aby měli možnost se bavit se svými prarodiči, a kdyby jednou navštívily Vietnam, tak se snad nebudou cítit tak ztraceni jako jsem se cítila já.*“ – Hang. Mají pocit, že alespoň prostředkem jazyka se jim podaří udržet v dětech trochu vietnamské kultury.

Dnes existuje již řada organizací, které nabízejí kurzy vietnamského jazyka pro děti a studenty. Většinou je to iniciativa ze strany starších Vietnamců, kteří ještě chtějí tuto

situaci zachránit, a proto nabízejí své znalosti za účelem vzdělávání alespoň základního užívání vietnamštiny. O rozšíření povědomí o lekcích vietnamštiny se snaží také Svaz Vietnamců. Bohužel nejsou tyto kurzy nijak hojně využívány, jelikož mladí nejeví přílišný zájem o osvojení si dalšího jazyka.

5.8 Vzdělávání vietnamských dětí na českých a německých školách

Děti někdejších vietnamských migrantů dnes žijí plně spjati s majoritní většinou země, ve které žijí. Absolvují celý školní systém stejně tak, jako musí i ostatní děti, a během této fáze zároveň získávají znalosti o zdejší kultuře a jazyku. Nárůst dětí v českých školách a školách, např. v roce 2004 a 2005 tvořili vietnamské děti 30 % všech cizinců na základních školách, tj. cca 3,5 tisíce žáků (Kocourek, 2007, s. 52), a následné zprávy o jejich výborných studijních výsledcích také napomohl společnosti více pochopit a celkově si utvořit jiný pohled na tuto menšinu. I když neznal rodič zdejší jazyk nebo kulturu, chtěl pro své dítě to nejlepší možné vzdělání, které mu mohlo být poskytnuto. Ze stran rodičů bývá velký tlak na dítě, aby studovalo gymnázium, a později aby si vybral vysoké školy s medicínským, ekonomickým nebo technickým zaměřením, protože vnímají tyto obory za nejvíce prestižní.

5.8.1 Studium na prvním místě

Jak tomu bývá zvykem ve Vietnamu, tak i pro Vietnamce žijící v jiných zemích stojí vzdělávání na prvním místě. Ve Vietnamu byla vždy ke vzdělancům chována velká úcta, z čehož vychází i touha vietnamských rodičů mít co nejvíce vzdělané děti. Vynakládají tak často až příliš velký tlak na dítě a jejich studijní výsledky, dítě je často potrestáno různými tresty, někdy i tělesnými, jakmile nedostane nejlepší možnou známku ve škole. Absence ve škole bývá minimální, dítě chybí jen, když je opravdu nemocné.

Velké množství hodin věnované studiu a různým formám doučování převzali Vietnamci ze školního systému ve své rodné zemi. Ve Vietnamu mají děti velmi málo volného času a veškerý svůj čas tráví ve škole a následně na různých hodinách doučování, a to již od prvního stupně základní školy, a také má velké množství domácích úkolů a materiálů k samoučení. Všechno toto úsilí je věnováno přípravě na vysokou školu. Takovýto systém bývá ve Vietnamu pro děti velice náročný, a již během druhého stupně můžeme u mnoho z nich pozorovat vyčerpání. Takto intenzivní režim často očekávají rodiče i od škol v Čechách a Německu a jsou překvapeni, že děti chodí do školy na

relativně krátký čas a mají mnoho volného času. A tak tyto děti musí věnovat studiu více času nežli jejich vrstevníci. Volný čas se rodiče snaží naplnit učením doma a návštěvami různých hodin doučování či jazykových kurzů.

Vietnamci už tradičně chovají k učitelům a profesorům velikou úctu, tato tradice vychází z minulosti, kdy v konfuciánských dobách patřili učitelé k elitám společnosti (Pechová, Martínková, 2011, s. 383). Názor učitele může být ve Vietnamu stavěn i nad názor otce dítěte. Z té doby se také udržel zvyk obdarovávat učitele v různé svátky a k příležitosti konce roku, který přenesli i do českých a německých škol.

5.8.2 Zkušenosti respondentů v oblasti vzdělání

Co se týče českých respondentů, všichni navštěvovali 4- leté či 8- leté gymnázium. Shodují se na tom, že rodiče byli velmi přísní už od první třídy, co se týče známek ve škole. U někoho začala jakási domácí výuka již od školky. *„Bylo mi asi 5 let, ještě jsem chodil do školky v té době. Matka mi začala dávat učebnice vietnamštiny pro 1. třídy a chtěla mě naučit číst a psát. Pamatuji si hodně slz, když jsem byl pokárán za to, že stále nezvládám vietnamské tóny (smích)“* - Tuan. Na prvním a druhém stupni museli mít všichni výborný studijní prospěch, samé jedničky na vysvědčení byly až samozřejmostí. Za občasně dvojky, které se objevovaly zejména u předmětů, jako byla prvouka, občanská nauka, biologie nebo dějepis, byli často trestáni. *„Na prvním stupni jsem vždycky nosila jenom jedničky, v matematice jsem excelovala, jelikož mě matka nutila doma počítat příklady, ale nesnášela jsem prvouku. Dostala jsem párkrát za tří, a rodiče se na mě vždycky hrozně zlobili. Já jsem ale spoustu věcí, které se tam probíraly, nechápala, neznala jsem různé pojmy a jevy, které české děti znaly z domova. Z toho pak vycházely špatné známky, to později ale i u více předmětů.“* - Hang. Mít výborný prospěch na základní škole je udržitelné, a děti s tím nemají většinou moc problém. Je obecně známo, že vietnamské děti jsou ve školách velice šikovné a mají dobré známky. Často reprezentují své školy v různých vědomostních soutěžích a na olympiádách. Na tyto úspěchy jsou rodiče zvyklí, a mnohdy pak přichází nepochopení, když se prospěch dítěte po přestupu na gymnázium zhorší. *„Po deváté třídě jsem šla na gymnázium, a ta změna pro mě byla šokující. Ostatní studenti, kteří chodili do lepších základních škol, měli mnoho více znalostí, které jsem se musela doučit sama. Najednou mi nestačilo dávat jen pozor ve škole, ale i doma jsem se musela věnovat přípravě. Začala jsem tak nosit domů špatné známky. První pololetí se rodiče pořád zlobili, ale postupně si asi zvykli na to, že ta škola*

není tak jednoduchá, a já prostě nemůžu mít pořád samé jedničky jako dříve.“ - Vanaj. Nepřichází v úvahu, aby dítě šlo na jinou střední školu, než je gymnázium, a pokud se tak stane, je na něj pohlíženo špatně ze strany vietnamské komunity. Nechápu, že i ostatní školy mohou dítě připravit na vysokou školu, když je škola zaměřená na jeden obor. Také se skoro vůbec nesetkáváme s Vietnamci, kteří by navštěvovali umělecky zaměřené školy, protože podle rodičů jej nemohou tyto profese v budoucnosti uživit. Po gymnáziu přichází výběr vysokých škol, ale jen některé obory přijdou rodičům dostatečně vhodné. Proto můžeme sledovat vysoký počet studentů s vietnamským původem na VŠE v Praze. „Nechtěla jsem jít na vysokou, hlavně ne na ekonomku, kam chodí všichni Vietnamci. Ale to rodiče nechtěli ani slyšet, a i přes ostré výměny názorů jsem pak musela odevzdaně poslat přihlášku. Dostudovala jsem bakaláře v oboru účetnictví, jelikož si rodiče představovali, že jim budu jednou počítat daně, ale já si takovou budoucnost rozhodně nepředstavovala. Nyní řídím vlastní byznys, a titul, který mám, jsem k jeho založení vůbec nepotřebovala. - Trang“

Situace na německé straně je to úplně stejné, jako je tomu u nás. Respondenti se nemohli na ničem více shodnout, jako bylo přílišné tlačení ze strany rodičů právě na jejich vzdělávání. I zde musely mít děti výborné studijní výsledky a po škole se věnovat doučování. *„Nešlo mi to ve škole tak dobře, jako mým sestram. Místo učení jsem chtěl hrát venku s kluky fotbal. Rodiče mi vždycky říkali, můžeš jít na dvě hodiny ven, ale pak musíš domů se učit a udělat rýži (rýže byla moje starost, mezitím co sestry vařili zbytek). Nesnášel jsem to a někdy jsem tajně zůstal venku déle, rodiče se vraceli později, takže se to nedozvěděli, pokud jim to sestry neřekly.“ – Tuan. Dnes je ale Tuan velmi vděčný svým rodičům za jeho vzdělání. Respondentka Sabrina se zase svěřila, že ve škole plakala, když dostala špatnou známku, protože se bála jít domů a ukázat známku rodičům.*

Na vietnamské děti je od útlého věku vyvíjen velký tlak v oblasti vzdělávání bez ohledu na to, jestli žije ve Vietnamu, v České republice nebo Německu. Takovýto způsob výchovy se může zdát zprvu za účinné (výborné studijní výsledky na základní škole), v dlouhodobém měřítku to však může na dítě působit velmi negativně ve formě stresu a strachu při akademických neúspěších až k úplnému odporu ke škole a studiu.

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak moc se cítí mladší generace Vietnamců integrovány do české a německé společnosti. Dále bylo cílem přiblížení jejich smýšlení a sebevnímání, když na ně celý život působí vlivy dvou zcela odlišných kultur, a to zejména v průběhu vyrůstání a během multikulturní výchovy, a jaký to mělo vliv na utváření jeho osobnosti.

Vietnamská kultura, tradice a mentalita lidí se velmi liší od evropské, lze tedy očekávat, že začleňování jeho obyvatel do majoritní společnosti bude velmi obtížné. Během let se vietnamská komunita dokázala vypořádat s rozdílným původem a postupně si vybudovali svůj způsob života v cizí zemi. Česká i německá společnost je výrazně ovlivněna důsledkem společného soužití, kdy na sebe zároveň obě kultury působí.

Jelikož můžeme datovat první velkou vlnu migrace Vietnamců do Čech a Německa více než 30 let zpátky, dochází k přirozené integraci mladších generací do vnější společnosti. Vietnamci si zde stále udržují své náboženské zvyky a tradice, ale v mnohém si svoji kulturu přizpůsobili zdejším podmínkám. I přes svoji jazykovou bariéru, kdy se většina příslušníků starší generace i po řadě let nenaučila dostatečně jazyk ke každodennímu životu, jsou ve veškerých ohledech soběstační. V roce 2012 dostala vietnamská komunita v ČR oficiální status národnostní menšiny, což napomohlo ještě k její větší integraci.

K rychlé integraci mladých Vietnamců do české společnosti také výrazně napomohl fenomén „českých babiček“, který se stal velmi populárním mezi vietnamskou komunitou. Přes den rodiče svěřují své ratolesti do péče českých chův, aby mohli docházet do zaměstnání. Děti tráví u chův velmi mnoho času, a dochází tu k určitému pocitu odcizení vůči svým vlastním rodičům. Naopak k chůvě získávají bližší vztah a stává se pro ně i větší autoritou. Tento systém je pro dítě i rodiče výhodný, jelikož je rodičům umožněno docházet do práce a vydělávat prostředky na uživení rodiny, mezitím co si děti osvojují český jazyk a poznávají kulturu. Česká společnost tímto také dostala poprvé možnost navázat bližší kontakt s vietnamskou komunitou. Na druhou stranu však dochází k ovlivňování myšlení a chování dítěte, jelikož si osvojuje návyky z prostředí, ve kterém se pohybuje. Zde pak dochází ke střetu mezi českou a vietnamskou výchovou. V německém případě nebyl fenomén „babičkovství“ v odborné literatuře popsán. Z rozhovorů

s respondenty z Německa nebyla zjištěna žádná konkrétní zkušenost z tímto jevem, neměli ani tušení, že takovýto fenomén v České republice existuje.

Vietnamci žijící mimo svou rodnou zemi stále udržují blízký kontakt s rodinou ve Vietnamu, a neustále na ně působí vliv silné vietnamské komunity. Proto se tak snaží své děti naučit vietnamským tradicím, a je známo, že jejich způsob výchovy je poněkud přísnější, než bývá liberální způsob u majoritní společnosti. Když ale dítě vyrůstá převážně mezi vnější, v našem případě českou a německou společností, dochází ke konfliktu mezi jeho názory a názory rodičů. Děti chodí do školky, do školy, mají české/německé kamarády, a to všechno ovlivňuje utváření jeho osobnosti. Doma se ale setkávají s rozdílnou výchovou, kde jsou vedeni k velké soudržnosti rodiny, poslušnosti a pracovitosti, musí mít úctu ke starším, více se soustředit ke vzdělání, mají spoustu zákazů a příkazů, které například u svých protějšků nevidí. Dochází tak ke kolizi názorů, které může vyústit k jejich ještě větší odcizenosti, zejména v období puberty. Mladí Vietnamci tak touží po větší samostatnosti, mají ale výčitky vůči své rodině.

Při vyrůstání na pomezí dvou kultur dochází také na otázku týkající se sebeidentity u mladších generací Vietnamců. Jelikož jsou obě kultury významným vlivem při formování jejich osobnosti, je velmi složité, aby se mladá osoba dokázala identifikovat jen s jednou stranou. Nepřipadají si jako stoprocentní Vietnamci, jelikož nesdílí stejné hodnoty a postoje jako dospělí a zároveň neovládají vietnamský jazyk více než na základní úrovni. Na druhou stranu se však nemohou ztotožnit s majoritou, protože mají pocit, že nezapadají zcela mezi ostatní, ať už kvůli svému vzhledu nebo rozdílné výchově. Cesta za nalezení své identity může být proto pro mnoho z nich značně složitá, a může to mít za následek nižší sebevědomí jedince nebo menší zájem o objevování své identity. Srovnání se svojí identitou přichází většinou při vstupu do dospělosti, kdy si mladí Vietnamci uvědomují, že život na hranici dvou kultur může být velmi přínosný, a začínají se srovnávat s pomocí ostatních příslušníků komunity se svými pocity ambivalence.

Izolovanost vietnamské komunity od majoritní společnosti a konzervativní přístup Čechů a Němců napomohl k vytvoření různých předsudků a stereotypů k této menšině. Dodnes můžeme stále pozorovat od části obyvatelstva jakýsi odstup a nedůvěru vůči vietnamským spoluobčanům. Mladší generace však umožnily větší náhled do této komunity, a díky nim bylo společnosti umožněno ji blíže poznat. Co se týče integrace mladých Vietnamců do společnosti, zdá se, že se jim na rozdíl od svých rodičů podařilo plně zapojit do každodenního života. Je jim umožněno studovat a posléze nemají potíže

s hledáním práce v patřičném oboru. Dle výpovědí respondentů z obou zemí se sami nesebkávají s žádnými rasistickými útoky a narážkami na svoji osobu, nežijí ani s dojmem, že by s nimi ostatní jednali odlišně kvůli jejich původu.

Z výsledků výzkumu tedy vychází, že integrace druhé a třetí generace Vietnamců probíhala v obou zkoumaných zemích velice obdobně, a spíše než o rozdíl mezi česko-vietnamským a německo-vietnamským případem lze hovořit spíše o rozdílných pohledech mezi liberální západní kulturou soustřeďující se na individualismus a kolektivistickou východní kulturou ovlivněnou buddhismem a důrazem na kolektiv (rodinu). V obou případech pomohlo k integraci mladé generace především intenzivní kontakt s majoritní společností skrze školu, a v českém případě pak v podobě chův, které napomohly k osvojení jazyka a zvyků. Tento jev není podrobně popsán v odborné literatuře a jeho popis tak vychází zejména z osobní zkušenosti autorky práce a výpovědí respondentů. Větší pocit sounáležitosti k majoritní společnosti ale naopak způsobilo problémy v komunikaci s rodiči a jisté odcizení od vietnamské kultury, které se projevovalo nejčastěji během dospívání.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Seznam literatury

- BEUCHLING, O., 2003. *Vom Bootsflüchtling zum Bundesbürger: Migration, Integration und schulischer Erfolg in einer vietnamesischen Exilgemeinschaft*. Münster, New York: Waxmann, 316 s. ISBN 3-8309-1278-1.
- BLUME, M., 1988. The Federal Republic of Germany and the Indochinese Refugees. In: CHANTAVANICH, S., REYNOLDS, E. B. *Indochinese Refugees: Asylum and Resettlement*. Bangkok: Chulalongkorn University Institute of Asian Studies, s. 341-381. ISBN 974-569-443-6.
- BROUČEK, S., 2003. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 121 s.
- ČERNÍK, J., 2006. Vietnamští žáci na základních školách: Náčrt problémů a přístupů. In: ČERNÍK, J. a kol. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 222 s. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.
- EICHLER, J., 2014. *Od Hirošimy po Bělehrad: Válka a mír v druhé polovině 20. století*. Karolinum, 274 s. ISBN 978-80-246-2251-4.
- ERIKSEN, T. H., 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Praha: Triton, 272 s. ISBN 978-80-7254-925-2.
- FERJENČÍK, J., 2010. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 256 s. ISBN 80-717-8367-6.
- GIBNEY, M. J., HANSEN, R., 2005. *Immigration and asylum: from 1900 to the present*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 1095 s. ISBN 978-1-57607-796-2.
- GIDDENS, A., 2013. *Sociologie*. Přel. JIROUTOVÁ KYNČLOVÁ, T. Praha: Argo, 1049 s. ISBN 728-80-257-0807-1.
- GYAPAY, B., 2012. "Die Veränderung des ethnischen Bildes." Berlins Zeitschrift für amtliche Statistik Berlin Brandenburg, s. 46-55.
- HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 408 s. ISBN 80-736-7040-2.
- HILLMANN, F., 2005. Riders on the storm: Vietnamese in Germany's two migration systems. In: SPAAN, E., HILLMANN, F., VAN NAERSSSEN, A. L. *Asian Migrants and European Labour Markets Patterns and Processes of Immigrant Labour Market Insertion in Europe*. Routledge. 352 s. ISBN 978-0-415-36502-4.

- JENKINS, R., 1996. *Social identity*. London and New York: Routledge, 245 s. ISBN 978-0415120524.
- KOCOUREK, J., 2006. Vietnamci v ČR. In: ČERNÍK, J. a kol. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 222 s. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.
- KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E., 2006. Děti a rodina. In: ČERNÍK, J. a kol. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 221 s. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.
- MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., 1996. *Velký sociologický slovník: I, A-O*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 8071843113.
- MEYER, E., 2014. *The Culture Map: Breaking through the invisible boundaries of global business*. New York: Public Affairs, 260 s. ISBN 978-1-61039-259-4.
- MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 332 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- NGUYEN, V. C., COOPER, E., 1985. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 312 s. ISBN 978-08-179-7852-5.
- OGD, 1998. *Diaspora et reseaux vietnamiens de trafic de drogues en Europe. Observatoire géopolitique des drogues (OGD)*. Paris: Ministère des Affaires étrangères, 56 s.
- Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*, 1994. 17. díl, V Praze: J. Otto, s. 198.
- PECHOVÁ, E., MARTÍNKOVÁ, Š., 2011. Vietnamská menšina v ČR: Náboženství, kultura, soužití. In: FUJDA, M., KLOCOVÁ, E., KUNDT, R. *Identity v konfrontaci: Multikulturní výchova pro učitele / učitelky SŠ a ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 446 s. ISBN 978-80-210-5558-2.
- RÄNDCHEN, O., 2000. *Vietnamesen in der DDR: Ein Rückblick*. Berlin: SEACOM Studien zur Südostasienkunde, 200 s. ISSN 1432-9301.
- RAVENSTEIN, E. G., 1885. *The Laws of Migration*. Journal of the Statistical Society of London. Blackwell Publishing for the Royal Statistical Society. Vol. 48. No. 2, s. 198 – 199.
- RÖTTGER-RÖSSLER, B., ANH THU, A. L., 2018. Germans with parents from Vietnam. The affective dimensions of parent-child relations in Vietnamese Berlin. In: SLABY, J., RÖTTGER-RÖSSLER, B. *Affect in Relation. Families, Places,*

- Technologies*. London and New York: Routledge, 306 s. ISBN 978-1-138-05905-4.
- SCHMIZ, A., 2011. *‘Transnationalität Als Ressource?: Netzwerke Vietnamesischer Migrantinnen und Migranten Zwischen Berlin Und Vietnam’*. Bielefeld, 390 s. ISBN 978-38-376-1765-8.
- STRAUSS, A. L., CORBIM, J., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 196 s. SCAN. ISBN 9-788-0858-3460-4.
- ŠÍŠKOVÁ, T., 2001. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
- TROMPENAARS, F., HAMPDEN-TURNER, CH., 1997. *Riding the Waves of Culture: Understanding Cultural Diversity in Business*. 2nd ed. New York: McGraw Hill, 400 s. ISBN 1-85788-176-1.

7.2 Elektronické zdroje

- Ausländer in Deutschland nach Herkunftsland bis 2019*, 2020 [online]. Statista – das Statistik Portal: Statistiken, Marktdaten & Studien [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1221/umfrage/anzahl-der-auslaender-in-deutschland-nach-herkunftsland/>.
- Bevölkerung in Privathaushalten nach Migrationshintergrund im weiteren Sinn nach ausgewählten Geburtsstaaten*, 2020 [online]. Statistisches Bundesamt (Destatis) [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Tabellen/migrationshintergrund-staatsangehoerigkeit-staaten.html>.
- Bevölkerung und Erwerbstätigkeit: Ausländische Bevölkerung Ergebnisse des Ausländerzentralregisters*, 2020 [online]. Statistisches Bundesamt (Destatis) [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Publikationen/Downloads-Migration/auslaend-bevoelkerung-2010200197004.pdf?__blob=publicationFile.
- BÖSCH, F., PHI, H. S., 2018. *Invisible, successful, and divided: Vietnamese in Germany since the late 1970s* [online]. Postdam: UNU-WIDER, 2018, 20 s. [cit. 2019-09-28]. ISBN 978-92-9256-457-5. Dostupné z:

<https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/Publications/Working-paper/PDF/wp2018-15.pdf>.

- BÖSCH, F., PHI, H. S., 2020. *Competing contexts of reception in refugee and immigrant incorporation: Vietnamese in West and East Germany* [online]. Routledge, Journal of Ethnic and Migration Studies [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/epub/10.1080/1369183X.2020.1724418?needAccess=true>.
- ČSÚ [Český statistický úřad], 2020a. *Cizinci podle kategorie pobytu a státního občanství k 31. 12.2019* [online graf] [cit. 2020-28-01]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CIZ04&z=T&f=TABULKA&katalog=31032&c=v23~2__RP2019MP12DP31&&str=v898.
- ČSÚ [Český statistický úřad], 2020b. *Cizinci podle státního občanství k 31. 12. - územní srovnání* [online tabulka] [cit. 2020-28-01]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&filtr=G%7EF_M%7EF_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_null_O%7E2019_&katalog=31032&pvo=CIZ01&evo=v57516!_VUZEMI97-100-nezj_1&c=v23~2__RP2019MP12DP31.
- ČSÚ [Český statistický úřad], 2020c. *Státní občanství ČR nabytá během let 2001 až 2019 - podle předchozího státního občanství* [online] [cit. 2021-25-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-nabyvani-statniho-obcanstvi-cr#cr>.
- ČSÚ [Český statistický úřad], 2020d. *Zaměstnaní cizinci s platným živnostenským oprávněním podle státního občanství a pohlaví k 31. 12.* [online tabulka] [cit. 2020-24-02]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&filtr=G%7EF_M%7EF_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_null_O%7E2019_&katalog=31032&pvo=CIZ09&str=v57614.
- DOWNS, A. C., 2014. *Identities and Inbetweens: The Vietnamese and Assimilations Strategies in Germany* [online]. Georgia Southern University [cit. 2020-31-10]. Dostupné z: <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1058&context=honors-theses>.

- HOANG, L. A. 2020. *Vietnamese Migrants in Russia: Mobility in Times of Uncertainty* [online]. Amsterdam: Amsterdam University Press B. V. 45 s. ISBN 978-94-6372-621-4. Dostupné z: https://assets.ctfassets.net/4wrp2um278k7/45Lk4xaJqKvTSfsXvUoAat/6d32051ced3fce6a4c8df72c064bd766/9789048544639_ToC_Intro.pdf.
- Hội người Czech gốc Việt* © 2010 [online]. Asociace Českých občanů vietnamského původu, ACVN. [cit. 2020-10-18]. Dostupné z: <http://www.acvn.cz/cs/uvod/uvod.html>.
- HUBERTOVÁ, L., 2014. *Vliv sociálního a kulturního kontextu na formování identity u dospívajících migrantů vietnamského původu v severní Americe* [online]. E-psychologie: Elektronický časopis ČMPS, roč. 8, č. 1 [cit. 2020-09-29]. Dostupné z: <https://e-psycholog.eu/pdf/hubertova.pdf>.
- KOCOUREK, J. a kol., 2018. *Vietnamští mluvčí a zkouška z českého jazyka pro trvalý pobyt: Interkulturní a metodická inspirace pro lektory* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 978-80-7481-236-1. Dostupné z: http://sea1.cz/media/2101/vietnamci_priprava_lectoru-2019_06.pdf.
- KOCOUREK, J., 2006. Vietnamci v ČR. In: LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)* [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republik. ISBN 80-7330-098-2. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf.
- La diaspora vietnamienne en France un cas particulier: la région parisienne, 2010* [online]. Missions Étrangères de Paris. Publié le 18-03-2010 [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: <https://missionsetrangeres.com/eglises-asie/1995-10-16-la-diaspora-vietnamienne-en-france-un-cas/>.
- LEE, E. S., 1966. *A Theory of Migration* [online]. Demography, Vol. 3, No. 1. [cit. 2021-26-02]. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/983409/mod_resource/content/1/Lee_Theory_Migration_Demography_1966.pdf.
- PALDUSOVÁ, H. a kol., 2018. *Přehled aktualit v oblasti migrace za období od 1. 3. do 31. 3. 2018* [online]. Parlamentní Institut. Poslanecká sněmovna parlamentu ČR

- [cit. 2020-07-29]. Migrace č. 04/2018. Dostupné z: http://multiedu.tul.cz/~zuzana.penickova/multiedu/MOP/MOP_4__prac.sila.pdf.
- PECHOVÁ, E., 2007. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování* [online]. Praha: La Strada Česká republika [cit. 2019-07-08]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Zprava_migrace_Vietnam.pdf.
- PHI, H. S., 2017. *There's No Solidarity': Nationalism and Belonging among Vietnamese Refugees and Immigrants in Berlin* [online]. Journal of Vietnamese Studies, vol. 12, no. 1. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/pdf/26377936.pdf?refreqid=excelsior%3A8c30a246a45062c254f98e3b7ab10fa4>.
- RABUŠIC, L., BURJANEK, A., 2003. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?* [online]. VÚPSV Praha: výzkumné centrum Brno, 58 s. [cit. 2020-05-23]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/fulltext/imigr.pdf>.
- Rada pro národnostní menšiny* © 2021 [online]. Vláda ČR. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>.
- SASSEN, S., 1996. *Loosing Control? Sovereignty in an Age of Globalization* [online]. New York: Columbia University Press [cit. 2020-05-23]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/30529999_Losing_Control_Sovereignty_in_an_Age_of_Globalization.
- SKARUPSKÁ, H., 2017. *Kulturní identita jako součást výchovy k občanství u adolescentů*. Sociální pedagogika. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně [online]. Ročník 5, číslo 2. [cit. 2020-09-29]. Dostupné z: https://soced.cz/wp-content/uploads/2017/11/STUDIE_SocEd_2_5-2-2017.pdf.
- South East Asia – liaison, z. s.*, 2020 [online] Prostředník mezi ČR a Vietnamem (JV Asii). Úvod [cit. 2020-10-18]. Dostupné z: <http://sea-l.cz/cs/>.
- SPECTOR, R. H. ©2021. *Vietnam War* [online]. Encyclopædia Britannica, Inc. [cit. 2021-21-02]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Vietnam-War>.
- STÝSKALÍKOVÁ, V., 2014 *Modely integrace imigrantů a jejich projevy v české politice*. [online]. Středoevropské politické studie, 6(2–3) [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4041/5279>.

- Boat people* ©2019 [online]. Encyclopædia Britannica, Inc [cit. 2019-07-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/boat-people-refugees>.
- Udělení státního občanství České republiky* © 2019 [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2019-06-07]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>.
- Usnesení vlády č. 530 ze dne 3. července 2013 o změně Statusu Rady vlády pro národnostní menšiny a o jmenování členů této Rady* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2019-06-07]. Dostupné z: [https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/23639B88A9E8E312C1257B9C0021CC5A/\\$FILE/530%20uv130703.0530.pdf](https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/23639B88A9E8E312C1257B9C0021CC5A/$FILE/530%20uv130703.0530.pdf).
- Úmluva o právním postavení uprchlíků, 1951* [online]. Ženeva: OSN, kap. 1, čl. 1. [cit. 2019-07-08] Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>.
- VIETH-ENTUS, S., GENNIES, S., 2016. *Wie Vietnamesen in Berlin leben* [online] © Der Tagesspiegel [cit. 2021-20-02]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/berlin/stille-community-wie-vietnamesen-in-berlin-leben/8799898.html>
- Vietnamská národnostní menšina* © 2020 [online]. Vláda ČR [cit. 18-10-2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/vietnamska-mensina-108870/>
- Vodáková, A., 2020. *Interview* [online]. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [cit. 2020-04-13.]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Interview>.
- WEISS, K., 2005. *Vietnam: Netzwerke zwischen Sozialismus und Kapitalismus*. Aus Politik und Zeitgeschichte [online]. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung [cit. 2019-07-19]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/apuz/28970/vietnam-netzwerke-zwischen-sozialismus-und-kapitalismus>
- WOLF, B., 2007. *The Vietnamese Diaspora in Germany. Structure and Potentials for Cooperation with a Focus on Berlin and Hesse* [online]. Eschborn: Deuts^{TM}che Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ), 17 s. Dostupné z: <https://silo.tips/download/the-vietnamese-diaspora-in-germany>.
- Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů* [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=273&r=2001>.

ZANGOVÁ, C., 2020. *Druhá generace Vietnamců na trhu práce* [online]. Média IKSŽ - Institut komunikačních studií a žurnalistky FSV UK [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://media.fsv.cuni.cz/2020/01/29/druha-generace-vietnamcu-trhu-prace/>.

7.3 Seznam grafů

Graf č. 1: Celkový počet Vietnamců na území ČR v letech 2004–2019.....36

Graf č. 2: Celkový počet osob s vietnamským pasem v Německu letech 2012–2019.....47